

Izvješće o radu Pravobranitelja za osobe s invaliditetom 2021. Sažetak

SADRŽAJ

1. UVOD	2
1.1. POSTUPANJA PRAVOBRANITELJA ZA OSOBE S INVALIDITETOM	5
2. ZAŠTITA, PRAĆENJE I PROMICANJE PRAVA OSOBA S INVALIDITETOM	6
2.1. UTJECAJ EPIDEMIJE COVID-19 NA POLOŽAJ OSOBA S INVALIDITETOM	6
2.2. OSVRT NA PODRŠKU OSI NA PODRUČJIMA POGOĐENIM POTRESOM.....	7
2.3. PRIJEDLOZI I PREPORUKE ZA IZMJENE I DOPUNE ZAKONA I DRUGIH PROPISA TE UNAPRJEĐENJE SUSTAVA	8
2.4. JEDNAKOST I NEDISKRIMINACIJA	8
2.5. PRISTUP PRAVOSUĐU	9
2.6. OSOBNA SLOBODA I SIGURNOST	9
2.7. SLOBODA OD MUČENJA ILI OKRUTNOG, NEČOVJEČNOG ILI PONIŽAVAJUĆEG POSTUPANJA ILI KAŽNJAVANJA	10
2.8. JEDNAKOST PRED ZAKONOM	10
2.9. POŠTIVANJE DOMA I OBITELJI	11
2.10. ŽENE S INVALIDITETOM	12
2.11. SLOBODA OD IZRABLJIVANJA, NASILJA I ZLOSTAVLJANJA	12
2.12. ZAŠTITA OSOBNOG INTEGRITETA OSOBE	13
2.13. ZDRAVSTVO	13
2.14. DJECA S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU	14
2.15. ODGOJ I OBRAZOVANJE	15
2.16. OSPOSOBLJAVANJE I REHABILITACIJA	17
2.17. ZAPOŠLJAVANJE I RAD	17
2.18. PRISTUPAČNOST, STANOVANJE I MOBILNOST	18
2.19. NEOVISNO ŽIVLJENJE I ŽIVOT U ZAJEDNICI	22
2.20. PRIMJERENI ŽIVOTNI STANDARD I SOCIJALNA ZAŠTITA	23
2.21. JEDINSTVENO TIJELO VJEŠTAČENJA.....	23
2.22. MIROVINSKO OSIGURANJE	24
2.23. SUDJELOVANJE U POLITIČKOM I JAVNOM ŽIVOTU.....	24
2.24. SURADNJA S ORGANIZACIJAMA CIVILNOG DRUŠTVA	24
2.25. SUDJELOVANJE U KULTURI, REKREACIJI, RAZONODI I SPORTU	25
2.26. MEĐUNARODNA SURADNJA	26
2.27. PODRUČNI UREDI.....	26
2.28. RAD 4. SAZIVA STRUČNOG SAVJETA PRAVOBRANITELJICE	28
2.29. PODIZANJE RAZINE SVIJEŠTI	28
2.30. POPIS STANOVNIŠTVA I REGISTAR OSOBA S INVALIDITETOM.....	29
3. OPĆE I FINACIJSKO POSLOVANJE	29
3.1. FINACIJSKO POSLOVANJE	29
4. ZAKLJUČAK	30
5. PRILOZI	30

0. POPIS KRATICA

Kratika	Naziv
AZOO	Agencija za odgoj i obrazovanje
COO	Centar za odgoj i obrazovanje
CZSS	Centar za socijalnu skrb
DPS	Državni pedagoški standard
DTUR	Djeca/e s teškoćama u razvoju
DV	Dječji vrtić
EU	Europska unija
HPO	Hrvatski paraolimpijski odbor
HZJZ	Hrvatski zavod za javno zdravstvo
HZMO	Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje
HZZ	Hrvatski zavod za zapošljavanje
HZZO	Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje
JLP(R)S	Jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave
KPOSI	Konvencija o pravima osoba s invaliditetom
MPUGDI	Ministarstvo prostornoga uređenja, graditeljstva i državne imovine
MMPI	Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture
MPU	Ministarstvo pravosuđa i uprave
MROSP	Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike
MRRFEU	Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije
MUP	Ministarstvo unutarnjih poslova
MZ	Ministarstvo zdravstva
MZO	Ministarstvo znanosti i obrazovanja
NN	Narodne novine
ODO	Općinsko državno odvjetništvo
OSI	Osoba/e s invaliditetom
OŠ	Osnovna škola
POSI	Pravobranitelj/ica za osobe s invaliditetom
PU	Područni ured
RH	Republika Hrvatska
SŠ	Srednja škola
TUR	Teškoće u razvoju
UN	Ujedinjeni narodi
UNICEF	Fond Ujedinjenih naroda za djecu
ZOSI	Zavod za vještačenje, profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje OSI
ZSD	Zakon o suzbijanju diskriminacije
ZZODS	Zakon o zaštiti osoba s duševnim smetnjama

1. UVOD

Pravobranitelj za osobe s invaliditetom podnosi ovo izvješće Hrvatskom saboru na temelju čl. 17. Zakona o pravobranitelju za osobe s invaliditetom (Narodne novine, broj 107/07). Uz prikaz rada institucije Pravobranitelja za osobe s invaliditetom, izvješće će predstaviti i stanje prava djece s teškoćama u razvoju i osoba s invaliditetom u 2021. godini u svim područjima života. U praćenju povreda prava i dosegnutih standarda rukovodili smo se obvezama koje smo preuzeli ratificiranjem Konvencije o pravima osoba s invaliditetom i definirali ih nizom strateških dokumenata, koji i dalje vrlo često za djecu s teškoćama u razvoju i osobe s invaliditetom u Republici Hrvatskoj nisu pretočeni u stvarnost.

Stanje ljudskih prava osoba s invaliditetom u Republici Hrvatskoj danas nije u potpunosti na zadovoljavajućoj razini niti u jednom području, a prema podacima iz ovog izvješća vidljivo je da se i dalje najčešće ne poštuju i krše prava u područjima od prioritetne važnosti za njihov život kao što su socijalna zaštita, obrazovanje, pristupačnost i mobilnost, zapošljavanje i rad te neovisni život i život u zajednici.

Podatke i saznanja na temelju kojih donosimo ovu ocjenu stanja dobivali smo na osnovi pristiglih pritužbi i predstavljeni građana, podataka dobivenih od različitih institucija, analizom i prikupljanjem različitih podataka i izvješća, terenskim obilascima i različitim oblicima suradnje s predstavnicima organizacija civilnog društva, državnim i javnim tijelima te međunarodnim organizacijama i institucijama. U odnosu na 2020. godinu zabilježili smo **povećanje od 20%** više obraćanja građana koji su nam se **obratali 2.720 puta** povodom čega smo imali 5.826 postupanja. Najviše obraćanja odnosilo se na područje socijalne skrbi, njih 502; zatim na područje zapošljavanja i rada 329; pristupačnosti i mobilnost 280; višestrukih pritužbi bilo je 278; na mirovinsko osiguranje odnosilo se 240 pritužbi; na odgoj i obrazovanje 208; zdravstvo 180; na imovinsko-pravne poslove 135; pravosuđe 91; a preostala obraćanja odnosila su se na rad udruga, suzbijanje nasilja, skrbništvo, život u zajednici, obiteljsko-pravnu zaštitu, sport te ostala područja. **Proveli smo 37 obilazaka** prostora u kojima borave, rade ili su smještene osobe s invaliditetom i/ili djeca s teškoćama u razvoju u 10 županija. U suradnji s institucijama i organizacijama civilnog društva **organizirali smo i sudjelovali na 175 događanja**, a na njih 151 smo aktivno sudjelovali uvodnim izlaganjem ili raspravama. Tijekom 2021. godine sudjelovali smo i na 67 različitih međunarodnih aktivnosti.

Na osnovi podnesaka građana **uputili smo 536 preporuka i upozorenja** od kojih se **195** odnosilo na opće preporuke upućene državnim tijelima, jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave te drugim pravnim i fizičkim osobama. U potpunosti ih je prihvaćeno samo 33%, a djelomično 20%. I nakon upućivanja požurnica nismo zaprimili odgovore državnih tijela i jedinica lokalne/regionalne samouprave na 25 općih preporuka. Preporuke su najviše upućivane u područjima pristupačnosti i mobilnosti, odgoja i obrazovanja, socijalne zaštite te zapošljavanje i rada.

Uputili smo 135 komentara, prijedloga izmjene i dopune propisa putem e-Savjetovanja, koji također u većem dijelu nisu bile prihvaćene, odnosno 23 prijedloga je prihvaćeno u potpunosti, 6 djelomično, 47 ih je primljeno na znanje, a 53 nisu prihvaćena.

Prema podacima HZJZ – u Republici Hrvatskoj je na dan 9. ožujka 2022. godine evidentirano ukupno 612.212 osoba s invaliditetom.

Kao i ranijih godina, najintenzivnije područje rada Pravobranitelja za osobe s invaliditetom svakako je **područje socijalne zaštite**. Najčešća obraćanja pravobraniteljici, njih 502 što je gotovo 20% od ukupno zaprimljenih obraćanja u 2021. godini, a odnosila su se na područje pristupa socijalnim naknadama i stambenom zbrinjavanju, upitima o pravima koja mogu ostvariti zbog invaliditeta ili materijalne ugroženosti te siromaštva. Iz sadržaja pritužbi mogu se uočiti najveći problemi s kojima se suočavaju osobe s invaliditetom, a to je prvenstveno siromaštvo, niski iznosi socijalnih naknada, nemogućnost podmirivanja osnovnih životnih troškova – hrane i režija, financiranja školovanja djece, nedostupnost

socijalnih usluga u urbanim a posebno ruralnim sredinama i na otocima i dr. Zajamčena minimalna naknada je niska i ne omogućava zadovoljavanje životnih i stambenih potreba građana.

Tijekom prošle godine nismo utvrdili značajnije pomake u **procesu deinstucionalizacije i transformacije domova socijalne skrbi** za dugotrajni smještaj. Kao što smo i u prethodnim izvješćima naglašavali, očigledno zaustavljanje započetih procesa transformacije institucija izravno je vezano uz nerazvijanje izvaninstitucionalnih socijalnih usluga podrške nužnih za ostvarivanje prava na izbor mjesta življenja. Nužnost života u ustanovi zbog nedostatka usluga podrške predstavlja izravno kršenje temeljnog ljudskog prava na život u vlastitom domu, koje se podrazumijeva za sve građane – sa i bez invaliditeta. Smještaj u ustanovu je za mnoge osobe s invaliditetom nametnuta nužnost. Podaci pokazuju da većina osoba s invaliditetom koje jednom uđu u ustanovu ostaju tamo do kraja života. I dalje ostaje neriješeno pitanje osiguranja socijalnih usluga, posebice boravka i smještaja. Osobama sa poremećajem iz autističnog spektra i unatrag više od desetljeća nije odgovarajuće riješen status centara za autizam na što kontinuirano upozoravamo.

Osobe s psiho-socijalnim teškoćama koje se liječe ili su dugotrajno smještene u zdravstvenim ustanovama još uvijek su podvrgnute primjeni mjera prisile, za čije je ukidanje Odbor za prava osoba s invaliditetom UN-a dao hitnu preporuku još 2015. godine. Također smo zaprimili i pritužbe u vezi pokretanja postupaka radi lišenja poslovne sposobnosti osoba s ovom vrstom invaliditeta. Naročito su glasne bile njihove pritužbe na razloge pokretanja ovih postupka od strane centara za socijalnu skrb, potom na provedeno vještačenje tijekom sudskog postupka te na manjkavost zastupanja njihovih interesa od strane posebnih skrbnika.

Tijekom 2021. godine su **pristupačnost i mobilnost** bile na trećem mjestu najčešćih pritužbi osoba s invaliditetom, udruga osoba s invaliditetom i roditelja djece s teškoćama u razvoju. U više od 280 slučajeva diljem Hrvatske građani su upozoravali na nedostupnost proizvoda i usluga, otežano kretanje zbog nepristupačnosti građevina javne i poslovne namjene, javnih površina, stambenih jedinica te nepristupačnog prijevoza. U Republici Hrvatskoj i dalje nije u dovoljnoj mjeri dostupan, a niti pristupačan javni prijevoz – željeznički, pomorski i cestovni; i dalje je većina autobusnih i željezničkih kolodvora neprilagođena za kretanje OSI, a nedostatan je i broj prilagođenih kombi vozila u JLS koje imaju organizirani javni prijevoz za OSI. Brojne pritužbe odnosile su se i na nepropisno parkiranje na mjestima rezerviranim za OSI kao i zlouporabe znaka pristupačnosti.

Kvalitetno, otvoreno i dostupno **obrazovanje** osoba s invaliditetom jedno je od temeljnih pretpostavki za otklanjanje svih oblika isključenosti, deprivacije i segregacije. Međutim, u RH prema zadnjim podacima gotovo 67% osoba s invaliditetom nema završenu osnovnu školu, a manje od 1% imaju završeno visoko obrazovanje. Diskriminaciju u području odgoja i obrazovanja učestalo smo uočavali već u predškolskom odgoju i obrazovanju da bi se ona nastavila i u osnovnoškolskom odgoju i obrazovanju i to najčešće odbijanjem uključivanja djece i učenika s teškoćama u redovne odgojno-obrazovne ustanove te osiguravanja potrebne prilagodbe i podrške. To dovodi do još manjeg broja uključivanja djece s teškoćama u razvoju u sustav srednjoškolskog obrazovanja koji ocjenjujemo kao najslabiju kariku obrazovanja djece s teškoćama u razvoju u Hrvatskoj, a podzastupljenost je vidljiva i u sustavu visokog obrazovanja. Cjelokupni sustav odgoja i obrazovanja unatoč zakonskim propisima još uvijek obilježavaju predrasude u odnosu na sposobnosti učenika s teškoćama u razvoju te stručno i strukturno nepripremljeni sustav obrazovanja. Intenzivirali smo svoj rad i u odnosu na najavljene izmjene Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi te Zakona o udžbenicima i drugim obrazovnim materijalima za osnovnu i srednju školu. Na problematiku zapošljavanja pomoćnika u nastavi i stručnih suradnika, srednjoškolskog obrazovanja učenika s teškoćama u razvoju te nedostatka zakonskih okvira u visokom obrazovanju upozorili smo i resornog ministra i njegove suradnike.

Pitanje **zapošljavanja** i ulaska u svijet rada bolno je pitanje za sve nezaposlene osobe s invaliditetom u radno-aktivnoj dobi. Na dan 31. prosinca 2021. godine u Očevidniku zaposlenih osoba s invaliditetom je evidentirano 11.694 zaposlenih osoba s invaliditetom što pokazuje porast u zapošljavanju od samo 269 osoba s invaliditetom više u odnosu na 31. prosinac 2020. godine. Pritužbe u području zapošljavanja odnosile su se uglavnom na provođenje natječajnih postupaka u državnim i javnim službama i njihovu netransparentnost. Pravo na razumnu prilagodbu radnog mjesta i dalje se u većini slučajeva koje smo razmatrali smatra traženjem povlaštenog statusa, a ne kao pravo na jednake mogućnosti. Jednako tako se pravo prednosti pri zapošljavanju u praksi gotovo i ne realizira. Zabrinjava nas problem diskriminativnih stavova komisija u natječajnim postupcima koji predstavljaju osjetnu prepreku za ulazak u svijet rada. Dok s jedne strane razvijamo institucionalni i zakonodavni okvir podrške za zapošljavanje osoba s invaliditetom, s druge strane se suočavamo s predrasudama pojedinaca u odnosu na rad osoba s invaliditetom, a koji odlučuju o zapošljavanju.

Jedan od značajnijih alata za postizanje socijalne inkluzije osoba s invaliditetom bila bi i **usluga osobne asistencije**, ali tek ukoliko bi se ova usluga sustavno osigurala i definirala zakonom. O svim problemima koji se odnose na projektno osiguravanje usluge govore i obraćanja pojedinaca osoba s invaliditetom, udruga i osobnih asistenata kao i naša izvješća o radu u proteklim godinama. Donošenje Zakona o osobnoj asistenciji smatramo prioritetnom aktivnosti za koju očekujemo da će do kraja 2022. godine biti u potpunosti dovršena, kako smo to predložili i nadležnom ministarstvu i Vladi RH.

Pandemija je dovela do ograničavanja niza prava, izloženosti rizicima, nedostupnosti zdravstvenih i drugih usluga, na što je ukazivano višestrukim pritužbama koje smo zaprimali. **Prestanak ili ograničeno pružanje usluga**, otežani kontakti s obitelji smještenih osoba s invaliditetom, ograničeni izlasci i kretanje iz ustanova često puta paušalno se određuju protuepidemijskim mjerama i uputama. S više preporuka Stožeru civilne zaštite, nadležnim ministarstvima i osnivačima ustanova, ukazivali smo na nužnost određivanja razmjernih ograničenja pojedinih prava, odnosno zahtijevali da se ulože dodatni naponi kako bi se potreba zaštite zdravlja stavila u primjerenu korelaciju sa potrebom zaštite prava.

Rizici, ugroze s kojima smo se kao društvo suočili u prethodnom razdoblju (pandemija, potresi), ali i moguće buduće ugroze, ne smiju više biti izlika za usporavanje nužnih aktivnosti kojima bi se u većoj mjeri približili zadanim standardima jednakosti, nediskriminiranja, socijalne inkluzije, neovisnosti i dostojanstvenog života te načela univerzalnosti i nedjeljivosti ljudskih prava osoba s invaliditetom i djece s teškoćama u razvoju.

Neizmjeran doprinos u kriznim situacijama, svojom prilagodbom načina rada, snalažljivošću, ali i odgovornošću u protekloj godini, ponovno su pružile **udruge civilnog društva**. No, unatoč njihovoj iznimnoj važnosti u životu OSI i DTUR kao često jedinim dostupnim izvorima informacija i pružateljima socijalnih usluga inače nedostupnih u lokalnoj zajednici, i dalje se suočavaju s problem nedostatka sustavnog financiranja. Navedeno često dovodi do diskontinuiteta u nastavku provođenja usluga, ali i do slabljenja njihove zagovaračke uloge.

U nastavku ovog izvješća prikazat ćemo statističke podatke o radu institucije, podatke koji se odnose na pritužbe, postupanja i aktivnosti Pravobranitelja za osobe s invaliditetom, stavove, mišljenja, prijedloge propisa i preporuke upućene raznim državnim tijelima, prijedloge za poboljšanje položaja osoba s invaliditetom u pojedinim područjima te dati prikaz životnih situacija osoba s invaliditetom i djece s teškoćama u razvoju zbog kojih su nam se obraćali.. Svjesni važnosti rodne ravnopravnosti, zbog potrebe za sažetosti, imenice muškog roda u ovom Izvješću odnose se podjednako i na muški i na ženski spol.

1.1. POSTUPANJA PRAVOBRANITELJA ZA OSOBE S INVALIDITETOM

Pravobraniteljica je tijekom 2021. godine postupala po predstavkama građana koji su se najčešće obraćali osobno - poštom, elektroničkom poštom, telefaksom i telefonom, dok su osobni dolasci zbog epidemije svedeni na minimum. Građani su se POSI obratili **2.720** puta što je u odnosu na 2020. godinu predstavljalo porast od **20%**.

Tablica 1. Komparativni prikaz ukupnog broja obraćanja građana u 2017., 2018., 2019., 2020. i 2021. godini

	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Broj obraćanja građana	1.827	1.951	2.172	2.266	2.720
Broj postupanja POSI	2.913	3.200	3.398	4.538	5.826

STATISTIČKI PODACI - Podaci o povredama prava - Od zaključenih **1.085 predmeta**, povreda prava utvrđena je u **366 predmeta** ili 33,8% zaprimljenih podnesaka. U **99 predmeta** ili njih **9,1%** nije bilo povrede prava dok se u **620 predmeta** ili njih **57,1%** nije utvrđivala povreda prava jer se radilo o podnescima koji nisu imali karakter pritužbe već su građani tražili podršku, informacije i sl. Zakonom zajamčena prava kršena su u svim područjima dok su najčešće povrede prava zajamčenih u Konvenciji o pravima OSI bila u području **pristupačnosti i mobilnosti** te u **obrazovanju**. Do povrede prava zbog dugotrajnosti postupka najčešće je dolazilo u područjima **socijalne zaštite i mirovinskog osiguranja**. Značajan broj povrede prava, odnosno sumnje na diskriminaciju odnosio se na područja **odgoja i obrazovanja, zapošljavanja i rada te pristupačnosti i mobilnosti**.

PODACI O OBRAĆANJIMA GRAĐANA - Povodom pritužbi građana upućenih pisanim putem – njih **990**, imali smo **2.614** pisanih postupanja i **1.031** telefonskih savjetovanja. Od 2.614 pisanih postupanja po pritužbama, 536 se odnosilo na preporuke i upozorenja upućene različitim pravnim osobama. U **355** obraćanja koja nisu imala karakter pritužbi postupali smo **298 puta**, od čega se njih **89** odnosilo na pisma potpore upućena fizičkim i pravnim osobama radi provođenja istraživanja i projekata. U **1.353** slučajeva građana koji su se obratili telefonom i osobnim dolaskom, imali smo **1.883** postupanja. U **22** obraćanja građana nije bilo postupanja. POSI je tijekom 2021. godine postupala po **293 pritužbi** koje su zaprimljene u prethodnim razdobljima.

Podaci o pritužbama građana vezanim uz COVID-19 – Od ukupno 85 zaprimljenih pritužbi pisanim putem u 2021. godini, njih 81 se odnosilo na sumnju na povredu prava vezano uz širenje bolesti COVID-19, i cijepljenja. Na temelju zaprimljenih pritužbi uputili smo 40 preporuka i upozorenja. Telefonski je postupano u 41 slučaju. Pritužbe su se odnosile na područja zapošljavanja i rada, zdravstva, neovisnog življenja i života u zajednici, obrazovanja te ostalog poput zaštitne opreme (maske, odijela, rukavica).

Podaci po područjima – Od ukupno **2.720** obraćanja građana, u nastavku prikazujemo njih **2.698** po područjima zaprimljenih od pravnih i fizičkih osoba (u 22 nije bilo postupanja). Najviše obraćanja odnosilo se na socijalnu skrb, njih **502**; zatim na područje zapošljavanja i rada **329**; pristupačnost i mobilnost **280**; višestrukih pritužbi bilo je **278**; na mirovinsko osiguranje odnosilo se **240 pritužbi**; na odgoj i obrazovanje **208**; zdravstvo **180**; ostala područja **139**; na imovinsko-pravne poslove **135**; pravosuđe **91**; rad udruga **89**; suzbijanje nasilja **80**; skrbništvo **69**; život u zajednici **47**; obiteljsko - pravnu zaštitu **23** te sport **8**.

Podaci po županijama – Od ukupno **1.345** obraćanja građana pisanim putem najviše ih je pristiglo s područja Grada Zagreba, njih **382**. Iz Osječko-baranjske županije zaprimljeno je **195** pisanih podnesaka, a iz Splitsko-dalmatinske županije **109**. Najmanji broj pritužbi, njih **6**, zaprimljen je iz Virovitičko-podravске županije. Malo je pritužbi zaprimljeno i s područja Međimurske županije, njih **7**. U „ostalo“ se nalaze pritužbe zaprimljene od pravnih i fizičkih osoba koje u svojim podnescima nisu željele navesti mjesto prebivališta/boravišta, osobe koje su prijave poslale iz inozemstva te anonimne prijave. Takvih je pritužbi bilo **150**.

Podaci po podnositelju – Od ukupno **1.345** obraćanja pisanim putem najviše su se prituživale OSI osobno, njih **725** ili **54%**. U **14,4%** odnosno **195** pritužbe postupalo se na zahtjev roditelja DTUR ili odraslih OSI. Od saveza i udruga OSI zaprimljeno je **147** pritužbi odnosno njih **11%**, koje su se odnosile na zaštitu prava njihovih članova, ali i međusobne odnose ili odnose sa savezima udruga. U **122** slučaja ili njih **9%** pritužbe su podnijeli članovi obitelji OSI. Zabilježeno je **76** pritužbi, odnosno njih **6%**, prosljeđenih od strane institucija i ustanova od kojih se većina odnosila na stranke koje su se pritužile drugim tijelima pa su te pritužbe prosljeđene POSI. Ostalo se odnosi na pritužbe zaprimljene od odvjetnika, skrbnika, prijatelja, putem medija te ostalih fizičkih i pravnih osoba, njih **65**. Nepoznato ih je **15**.

U 2021. godini zaprimljeno je **355 podnesaka građana koji nemaju karakter pritužbe**. Odnosili su se na traženje različitih savjeta, obavještavanje o poduzetim radnjama, traženje mišljenja i drugo. U **89** podnesaka POSI je uputila pisma potpore pojedincima i udrugama koja su se odnosila na unaprjeđenje kvalitete življenja OSI i njihovih obitelji. Budući da je osobama s invaliditetom zbog kompleksnosti individualnih slučajeva i životnih situacija, često vrlo teško opisati i podnijeti pisanu pritužbu, pravobraniteljica je **1.883** puta savjetovala stranke telefonom, na pojedinačnim sastancima te preko elektroničke pošte. S obzirom na epidemiološke mjere, tijekom 2021. godine telefonska savjetovanja bila su uz elektroničku poštu najvažniji način obraćanja građana. Komunikaciju je otežavala činjenica da velik broj osoba s invaliditetom ne raspolaže informatičkim znanjem ili nema računalo. Osobni dolasci su svedeni na minimum, a u nekim razdobljima nije ih ni bilo.

Izvršeno je **37 uvida u prostore** u kojima borave, rade ili su smještene OSI i DTUR u 10 županija.

POSI je samostalno ili u suradnji s drugim institucijama i organizacijama civilnog društva organizirala i sudjelovala na brojnim događanjima kojima su se promicala prava i interesi OSI, o čemu se više može naći u cjelovitom Izvješću o radu.

2. ZAŠTITA, PRAĆENJE I PROMICANJE PRAVA OSOBA S INVALIDITETOM

2.1. UTJECAJ EPIDEMIJE COVID-19 NA POLOŽAJ OSOBA S INVALIDITETOM

Nacionalnom i županijskim stožerima, HZJZ-u, MZ-u, nastavnim zavodima za hitnu medicinu i domovima zdravlja po županijama upućene su brojne preporuke kako bi epidemiološke mjere što manje utjecale na isključivanje OSI i DTUR iz životnih aktivnosti. Naglašavali smo da je prilikom njihova donošenja potrebno voditi računa o potrebama OSI i DTUR. **Prema podacima HZJZ-a na dan 9. ožujka 2022. godine 110.683 osoba s invaliditetom bilo je zaraženo bolešću COVID-19, a 2.411 njih je preminulo od te bolesti.** U nastavku navodimo primjere utjecaja epidemije na položaj OSI na temelju pritužbi. Zabilježili smo primjer u kojem je čelnik ustanove socijalne skrbi samoinicijativno i suprotno važećim Uputama, uz formalno pokriće lokalnog stožera civilne zaštite donio odluku o **potpunom zatvaranju ustanove i zabrani izlaska**, a da istovremeno nije postojao sustav brze ni efikasne pravne zaštite protiv takvih odluka kojima se grubo krši pravo pojedinaca na slobodu kretanja. I u ovom razdoblju su bile prisutne **zabrane posjeta obitelji korisnicima na smještaju**, ograničeno je trajanja posjete uz obaveznu prisutnost djelatnika, obaveznu najavu posjete te ograničeni broj posjeta za što nismo našli razumno opravdanje. Ujedno je **smanjen obujam i intenzitet pružanja usluge poludnevnog boravka za OSI**. Usprkos dostupnosti cjepiva i relativno visokom postotku procijepljenosti korisnika i djelatnika u ustanovama, pružatelji usluga su i dalje bili dužni provoditi **restriktivne mjere kod pružanja usluge boravka**.

Kako bi se detaljnije upoznali sa stanjem i bitnim informacijama koje se odnose na odvijanje redovne djelatnosti pružatelja usluge poludnevnog boravka u okolnostima epidemije, zatražili smo podatke o pružanju usluge boravka tijekom 2021. godine. Zaprimljeno je 37 odgovora, koji su pokazali da je 30% pružatelja imalo razdoblja potpunog prekida pružanja usluge boravka, a 14% pružatelja imalo je prekide rada dulje od dva mjeseca. Preferirani oblik organizacije rada u slučaju kad se usluga nije pružala u punom obujmu bio je smjenski rad ili rad s manjim brojem korisnika. Preporučili smo da se osiguraju potrebni uvjeti kako bi mogli istovremeno pružati uslugu u punom opsegu, uz poštivanje

mjera za zaštitu zdravlja korisnika (dodatni djelatnici, preinake prostora i sl.). MROSP-u, MZ-u, Ravnateljstvu civilne zaštite i HZJZ-u uputili smo i prijedlog za preispitivanjem epidemioloških mjera za korisnike usluga boravka u sustavu socijalne skrbi s obzirom na njihov cjepni status. Povodom preporuke POSI prilagođene su Upute za sprečavanje i suzbijanje epidemije COVID-19 za pružatelje socijalne usluge smještaja za starije osobe i OSI.

Vežano uz **cijepljenje**, OSI su bile dio prioritete skupine kad je u prosincu 2020. godine započelo cijepljenje za korisnike domova za starije i nemoćne osobe. U prvoj fazi cijepljenja dobivali smo pritužbe da **liječnici obiteljske medicine odbijaju provesti cijepljenje u kućanstvu** u okviru kućne posjete pravdajući se organizacijskim teškoćama, da bi potom zaprimali upite o **pravu na izuzeće od cijepljenja** kao i mogućnosti da se OSI izuzme od obveze predočavanja COVID potvrda. Zaprimali smo i upite vezane uz cijepljenje osoba lišenih poslovne sposobnosti. S tim u vezi smo istaknuli da je cijepljenje protiv bolesti COVID-19 dobrovoljno i ne postoji obvezatnost cijepljenja za niti jednu kategoriju, pa tako niti za OSI. Prisilno cijepljenje osobe samo zato što ima skrbnika, protivno volji i stavu tog skrbnika moglo bi predstavljati zakonom zabranjeno diskriminatorno postupanje i povredu prava na osobni integritet osobe.

Prema podacima HZJZ-a cijepljeno je 338.737 OSI starijih od 18 g., 61,3% punoljetnih OSI, te 3.463 ili 5,8% djece e teškoćama u razvoju registriranih u Hrvatskom registru OSI.

Obaveza nošenja zaštitnih maski otežala je **komunikaciju gluhih i nagluhih osoba, kao i kretanje visokoslabovidnih osoba**. HZJZ je uvažavajući te teškoće donio uputu kojom su osobe koje komuniciraju s gluhih osobama oslobođene nošenja maski no javnost s njima nije dovoljno upoznata. Preporučili smo Vladi RH i MROSP-u da razmotre mogućnost da se isplatom COVID-19 dodatka obuhvate i OSI, odnosno obitelji čiji su članovi OSI i DTUR. Vlada RH odnosno MROSP-a preporuku nisu prihvatili, već su najavili ublažavanje teškoća kroz novi Zakon o socijalnoj skrbi.

Potaknuti brojnim upitima i pritužbama roditelja i udruga vezanim za **organizaciju nastave tijekom epidemije** i zamolbama da se razmotre drugi oblici i modeli školovanja učenika TUR od 25. svibnja do 9. srpnja 2021. proveli smo online anketu o organizaciji nastave za učenike s TUR tijekom epidemije. Pritužbe roditelja upućivale su na to da učenici TUR često nisu bili u prostorima škole, a nastava na daljinu im nije bila prilagođena. Škole su naglasile da je za sve, a posebno za učenike TUR primjerena nastava u prostorima škole uživo, no u situacijama kada nisu mogli zadovoljiti epidemiološke mjere najčešće su izabrali zdravlje i sigurnost učenika te organizirali nastavu na daljinu. Slijedom dobivenih rezultata za školsku godinu 2021./2022. uputili smo preporuke MZO-u da se učenicima s TUR kada god je moguće nastava organizira u prostorima škole uz stručnu podršku, a ako nije moguće da se osigura video konferencijom u realnom vremenu uz osigurane tehničke uvjete (potrebna adekvatna računala, kvalitetna internet veza, specijalna pomagala, edukacija o korištenju tehnologije), podršku pomoćnika u nastavi kod kuće, konzultacije u školi, održavanje ispita u prostorima škole, da se osmisle i izrade prilagođeni digitalni alati i platforme, digitalni udžbenici kako bi se i u nastavi na daljinu omogućile prilagodbe, da MZO i AZOO izrade smjernice za rad s učenicima s TUR u nastavi na daljinu, da se tijekom trajanja nastave na daljinu za učenike s teškoćama u razvoju omogući dopunska nastava u školi i slično.

2.2. OSVRT NA PODRŠKU OSI NA PODRUČJIMA POGOĐENIM POTRESOM

Brojne OSI su se kao i ostali građani suočili s posljedicama potresa koji su pogodili RH u ožujku i prosincu 2020. godine. Mnogima od njih do danas nisu obnovljeni domovi, svakodnevno se suočavaju s različitim problemima koji još više otežavaju njihovu svakodnevnicu. U Izvješću za 2020. godinu istaknuli smo neke od pritužbi OSI zbog neriješenog stambenog pitanja, imovinsko-pravnih poslova kao i izazove pred kojima su se našle udruge OSI zbog gubitka prostora i sredstava za rad kao i teškoća s očuvanjem radnih mjesta. Potresi su aktualizirali permanentno prisutan problem nedostatka stanova pristupačnih za OSI i izostanak promišljene stambene politike koja bi uključivala različite modele dostupnog i pristupačnog stanovanja. U kolovozu 2021. godine suradnice POSI obišle su Grad Petrinju, upoznale se sa situacijom na tom području i uputile preporuke za rješavanje problema u funkcioniranju udruga kao i rješavanje problema OSI. Uputili smo i prijedloge na **Nacrt Državnog plana djelovanja civilne zaštite**.

POSI je dao doprinos izradi ankete kojom su **procijenjene humanitarne potrebe i socijalni rizici OSI u Sisačko-moslavačkoj županiji** nakon razornog potresa. Analizom potreba stanovnika smještenih u kontejnerska naselja i grupne smještaje utvrđeno je kako velik broj tih ljudi ovisi o socijalnim naknadama, naknadama za invaliditet, povremenim/neformalnim primanjima te niskim mirovinama. Za OSI su posebno istaknuti problemi u pristupu zdravstvenim, rehabilitacijskim i socijalnim uslugama kao i obrazovanje DTUR. Usluge i različiti oblici podrške na temelju invaliditeta koje su imali prije potresa nisu dostupni u punom opsegu, posebice nužni terapijski i rehabilitacijski postupci u lokalnoj sredini. 37% ispitanika izjasnilo se da nemaju dostupnu zdravstvenu zaštitu, posebno ističući problem opskrbe i nabavke lijekova. Istaknut je i izrazit deficit dostupnosti informacija OSI, a nagli prekid u kontinuitetu učenja i premještanje djece u nove škole posebno se negativno odrazio na učenike s TUR. Početkom 2021. godine ukazali smo Nacionalnom i lokalnim stožerima civilne zaštite na obvezu **osiguranja pristupačnosti svih oblika smještaja** koje će stanovnici potresom pogođenih područja koristiti u predstojećem razdoblju. Preporuke i upozorenja upućeni su u više navrata, ali odgovor nismo dobili.

Zaključak: Potresi su brojnim OSI ograničili pravo na obiteljski život i dom, osobnu sigurnost, vlasništvo, ali i pristup brojnim uslugama. POSI će u narednom razdoblju pratiti realizaciju aktivnosti obnove, kao i poštivanje upućenih preporuka za poboljšanje kvalitete života za OSI i DTUR.

2.3. PRIJEDLOZI I PREPORUKE ZA IZMJENE I DOPUNE ZAKONA I DRUGIH PROPISA TE UNAPRIJEĐENJE SUSTAVA

Sudjelovali smo u **28** e-Savjetovanja (na nacionalnoj razini i vezano uz JLP(R)S). Predložili smo izmjene **135** odredbi. Prihvaćeno je **22** prijedloga, djelomično prihvaćeno **6** dok ih je **47** primljeno na znanje. **59** prijedloga nisu prihvaćena. POSI je dala i mišljenja i/ili prijedloge izmjena i dopuna **27** propisa na vlastitu inicijativu, na traženje nadležnih institucija te na temelju prijedloga pojedinaca i udruga. Prihvaćeni su prijedlozi u 4 propisa, djelomično je prihvaćeno u njih 6, na znanje je primljeno 4, u tijeku je donošenje 11 propisa, dok u 2 propisa prijedlozi nisu prihvaćeni.

Upućeno je **639 preporuka/upozorenja** jedinicama lokalne i regionalne samouprave, tijelima državne vlasti te drugim pravnim i fizičkim osobama. Od tog broja **195** preporuka odnosi se na opće preporuke i mišljenja upućena na državna tijela i institucija kao i na sve JLP(R)S. Prihvaćeno ih je 64 (33%), nije prihvaćeno 23 (12%), nije zaprimljen odgovor od njih 41 (21%), dok je u tijeku njih 27 (14%).

Upućivanjem **341** preporuka predlagali smo rješavanje ostvarivanja prava u pojedinačnim slučajevima koji su imali utjecaj i na veću grupaciju OSI. **63** je bilo na vlastitu inicijativu institucije dok se **40** odnosilo na preporuke udrugama OSI u svrhu prijave projekata. Upućeno je **159** požurnica državnim tijelima, JLP(R)S te drugim pravnim i fizičkim osobama. Najviše ih je upućeno ministarstvima – MROSP-u te MZ-u kao i centrima za socijalnu skrb, a zatim gradovima i općinama.

2.4. JEDNAKOST I NEDISKRIMINACIJA

Tijekom 2021. godine POSI je postupao u ukupno 254 pritužbe na diskriminaciju na osnovi invaliditeta od kojih se njih 143 odnosilo na utvrđivanje kršenja prava i/ili sumnje na diskriminaciju sukladno ZSD-u (Narodne novine, br. 85/08 i 112/12) i KPOSI. Povećan je broj pritužbi i postupanja prema ZSD-u čemu je doprinijela pandemija, ali i otvaranje područnih ureda POSI u Osijeku, Splitu i Rijeci.

Najčešće prijavljivano područja diskriminacije kao i u razdobljima od 2016. do 2021. godine bilo je područje pristupa dobrima i uslugama, a došlo je do porasta postupanja u području obrazovanja DTUR. Potom slijede područja socijalne skrbi te zapošljavanja i rada. Zbog pandemije je došlo do urušavanja temeljnih ljudskih prava OSI i DTUR zbog čega je evidentan porast postupanja u predmetima utvrđivanja postojanja sumnje na diskriminirajuće ponašanje prema OSI kao grupi. Pritužbe su se najčešće odnosile na pravne osobe i pravne osobe s javnim ovlastima poput centara za socijalnu skrb, ZOSI-a, HZZO-a i HZMO-a te obrazovnih ustanova.

S obzirom na najveći broj pritužbi u području pristupa dobrima i uslugama uskraćivanjem razumne prilagodbe ukazali smo nadležnim ministarstvima kao i drugim nadležnim na nedostupnost usluga koje se pružaju u objektima ustanova od prioritarnog značaja za ostvarivanje prava OSI na području

zdravstva, socijalne skrbi, pravosuđa, vještačenja te mirovinskog osiguranja. Preporučili smo da u planiranju proračuna kao i putem EU fondova predvide i osiguraju dostatna financijska sredstva, kojima će se u bližoj budućnosti osigurati potpuna dostupnost dobara i usluga OSI neovisno o oštećenju i području pružanja usluge.

POSI je nastavio sudjelovati kao umješač na strani tužitelja u više antidiskriminacijskih parničnih postupaka. U ovim parničnim postupcima OSI su kao fizičke osobe na temelju ZSD-a tužile pravosudna tijela, jedinicu lokalne samouprave, pravne osobe te kulturne i obrazovne ustanove zbog fizičke nepristupačnosti, kao i zbog propuštanja primjene načela razumne prilagodbe.

2.5. PRISTUP PRAVOSUĐU

Kako bi se osobama s invaliditetom omogućio bolji pristup pravosuđu, POSI se kao partner uključio u projekt **ARVID – Bolji pristup pravima iz Direktive o žrtvama za osobe s invaliditetom** (*Advancing access to Rights under Victims' Directive for Persons with Disabilities*). Projekt je financiran sredstvima Programa za pravosuđe EU. Glavna projektna aktivnost bilo je empirijsko istraživanje s ciljem rješavanja nedostatka relevantnih podataka koji se odnose na sudjelovanje žrtava OSI u kaznenom i prekršajnom postupku u Hrvatskoj i u Sloveniji.

Osobe s različitim vrstama invaliditeta, i lošijeg imovinskog statusa, kao **korisnici prava na besplatnu pravnu pomoć** nastavili su se prituživati na poteškoće kod pronalaska odvjetnika koji će ih zastupati u sudskim postupcima zbog manje naknade u odnosu na odvjetničku tarifu.

Nadležnim ministarstvima financija te pravosuđa i uprave preporučili smo da izjednače prava s osnove invaliditeta neovisno u vrsti i u uzroku invaliditeta prilikom **ostvarivanje prava oslobođanja od plaćanja upravnih pristojbi za OSI i ostvarivanja oslobođanja od plaćanja javnobilježničkih pristojbi za OSI**. Odgovoreno je da će se preporuke razmotriti prilikom sljedeće izmjene zakona koji reguliraju ova pitanja.

U izvješću za 2020. godinu Ministarstvo pravosuđa i uprave je navelo kako su od 2015. do 2020. godine u postupku rješavanja pristupačnosti na 22 lokacije pravosudnih tijela što ocjenjujemo kao minimalne pomake te **preporučujemo** intenziviranje aktivnosti osiguravanja pristupačnosti. Ministarstvo je istaknulo plan nabave gusjeničara za koji smatramo da nije primjereno rješenje.

Tijekom boravka OSI s različitim vrstama invaliditeta u kaznionicama i zatvorima, one se ne odvajaju od opće zatvorske populacije nego ih se nastoji uključiti u sve dnevne aktivnosti zajedno s ostalim zatvorenici što predstavlja postupanje u skladu s KPOSI. Prema zaprimljenim podatcima koji se odnose na prostore kaznionica, zatvora i odgojnih odjela, vidljivi su značajni pozitivni pomaci u osiguravanju elemenata pristupačnosti za osobe s tjelesnim i osjetilnim oštećenjima. Međutim, u zatvorima u Rijeci, Splitu, Bjelovaru te Kaznionici u Turopolju poduzete su tek minimalne aktivnosti ili su one u potpunosti izostale. POSI kontinuirano sudjeluje u provedbi programa **temeljnih tečajeva za pravosudnu policiju** na kojima sudjeluju vježbenici i službenici pravosudne policije odjela osiguranja u kaznionicama i zatvorima. Izlaganje na temu **Osobe s invaliditetom u zatvorskom sustavu** i sudjelovanje POSI nastavak je uspješne suradnje s Centrom za izobrazbu Uprave za zatvorski sustav i probaciju Ministarstva pravosuđa i uprave.

2.6. OSOBNA SLOBODA I SIGURNOST

Nadalje je prisutan problem smještaja maloljetnih počinitelja koji su počinili kazneno djelo u stanju neubrojivosti. Psihijatrijska bolnica za djecu i mladež ponovno je upozorila da uvjeti u navedenoj bolnici nisu prikladni za takvu vrstu smještaja. U konkretnoj situaciji Ministarstvo zdravstva je pronašlo rješenje, međutim potrebno je regulirati takva postupanja na nacionalnoj razini. **Preporučujemo** jasno propisati koje zdravstvene ustanove mogu pružiti smještaj maloljetnim neubrojivim počiniteljima kaznenih djela koji su lišeni slobode. Potrebno je i educirati dječje psihijatre za rad kao što su educirani i psihijatri za rad s odraslim počiniteljima kaznenih djela na forenzičnim psihijatrijskim odjelima.

U većini psihijatrijskih ustanova, prisutna je situacija zadržavanja pacijenata u zdravstvenim ustanovama bez medicinskih indikacija zbog nemogućnosti pronalaska pravovremenog adekvatnog smještaja izvan bolničkog sustava. Razlog tome je nedostatak smještajnih kapaciteta u ustanovama socijalne skrbi odnosno nedostatak usluga podrške u zajednici. Upozoravamo da se i nadalje ne poduzimaju konkretni koraci ka uspostavi izvaninstitucionalnih usluga u zajednici.

Potrebno je uzeti pozitivne primjere iz drugih zemalja te početi razvijati izvaninstitucionalnu podršku osobama s mentalnim oštećenjem. Nova Nacionalna strategija zaštite mentalnog zdravlja je izrađena, ali još uvijek nije donesena, slijedom čega **preporučujemo** Ministarstvu zdravstva žurno postupanje.

Postupajući po ovlasti iz članka 26. Zakona o zaštiti osoba s duševnim smetnjama (Narodne novine, br. 76/14) u situaciji kada pristanak na smještaj daje zakonski zastupnik osobe, POSI je primila 644 obavijesti. Od psihijatrijskih ustanova u kojima se liječe djeca i adolescenti zaprimljeno je 575 obavijesti, a od psihijatrijskih ustanova u kojima se liječe odrasle osobe zaprimljeno je 69 obavijesti.

2.7. SLOBODA OD MUČENJA ILI OKRUTNOG, NEČOVJEČNOG ILI PONIŽAVAJUĆEG POSTUPANJA ILI KAŽNJAVANJA

PRIMJENA MJERA PRISILE U ZDRAVSTVENIM USTANOVAMA I USTANOVAMA SOCIJALNE SKRBI

U odnosu na obvezu ispunjenja hitne preporuke Odbora za prava osoba s invaliditetom UN-a iz 2015. godine da se zaustave nedobrovoljni tretmani i korištenje mjera sputavanja u ustanovama socijalne skrbi, kao i zdravstvenim ustanovama, MROSP nas je obavijestilo kako tijekom 2021. godine zbog epidemiološke situacije nije bilo edukacija zaposlenika u ustanovama socijalne skrbi o primjeni restriktivnih mjera, a da se u 2022. godini planira provođenje radionica čiji je sastavni dio edukacija o postupanju u situacijama agresivnog i suicidalnog ponašanja i primjena restriktivnih postupka. Također smo obaviješteni kako gotovo svi pružatelji usluga imaju interne akte/protokole o postupanju u situacijama agresivnog i suicidalnog ponašanja korisnika. Prema podacima Službe za inspekcijski nadzor, tijekom 2021. godine izrečeno je 10 zabrana primjene mjera prisile obiteljskim domovima i trgovačkim društvima te 10 naredbi da se donese protokol o primjeni mjera prisile u ustanovama socijalne skrbi. Nisu podneseni optužni prijedlozi od strane Ministarstva radi kršenja odredbi članka 67. Zakona o zaštiti osoba s duševnim smetnjama.

Uvidom u podatke koje nam je dostavilo Povjerenstvo za zaštitu osoba s duševnim smetnjama o primijenjenim mjerama prisile u ustanovama tijekom 2021. godine, uočen je uglavnom silazni trend broja primijenjenih mjera prisile. Međutim, uočene su iznimno velike razlike u broju primijenjenih mjera prisile između zdravstvenih ustanova koje ćemo istražiti u narednom razdoblju.

Zaključak i preporuke: **1.** Preporučujemo nastaviti s provođenjem edukacija u ustanovama socijalne skrbi i u zdravstvenim ustanovama kako bi se primjena mjera prisile smanjila, do stjecanja uvjeta za njihovo konačno i potpuno ukidanje kao i pravilno vođenje evidencije. **2.** Potrebno je osnažiti Povjerenstvo za zaštitu osoba s duševnim smetnjama u materijalnom i kadrovskom smislu radi provođenja učinkovitog nadzora nad primjenom mjera prisile, ali i radi izvršavanja drugih ovlasti sukladno Zakonu o zaštiti osoba s duševnim smetnjama.

2.8. JEDNAKOST PRED ZAKONOM

POSLOVNA SPOSOBNOST I SKRBNIŠTVO

POSI je zaprimila više pritužbi na neosnovanost pokretanja postupka lišenja ili preispitivanja poslovne sposobnosti. Stranke su se prituživale i na postupanje vještaka, kao i da nisu dobile nikakvu pomoć, odnosno učinkovito zastupanje svojih interesa od strane posebnih skrbnika tijekom sudskog postupka. POSI je utvrdila kako su u pojedinim slučajevima centri za socijalnu skrb pokrenuli sudske postupke radi lišenja poslovne sposobnosti protivno temeljnim načelima skrbništva. Vještačenja u koja smo izvršili uvid imala su mnoge manjkavosti. Uvidom u dokumentaciju koja prileži pritužbama proizlazi kako se sud kod donošenja odluke o lišenju poslovne sposobnosti oslanja isključivo na mišljenje vještaka. Posebni skrbnici često ne ostvaruju nikakav ili ostvaruju nedovoljan kontakt sa strankom,

uglavnom ne prisustvuju ročištima te su često pasivni i ne zastupaju mišljenje stranke već iskazuju svoje mišljenje, ono za što misle da je u najboljem interesu stranke. Iz Centra za posebno skrbništvo obaviješteni smo kako svaki posebni skrbnik ima veliki broj predmeta u radu, te da ulažu nadljudske napore da izvrše sve svoje zakonske obveze. Mišljenje je POSI kako se svrha imenovanja posebnog skrbnika te ispunjenje načela jednakosti oružja može postići samo ako bi on zastupao, odnosno prenosio sudu mišljenje i želje osobe za koju se postupak vodi, a ne ono što on smatra najboljim štíćenikovim interesom.

POSI se susreće s pritužbama osoba kojima skrbnici ne odobravaju trošenje vlastitih sredstava, primjerice na hobi, jer to ne predstavlja njihovu osnovnu životnu potrebu, iako time ne bi bila ugrožena njihova egzistencija. Ovakvo postupanje može se smatrati nezakonitim jer se time ne poštuju želje i osobni stavovi štíćenika, a nije razvidno da bi bila ugrožena njegova dobrobit.

Preporuke: **1.** Prilikom postupanja u odnosu na OSI kod donošenja odluke o pokretanju postupka radi lišenja poslovne sposobnosti, tijekom trajanja sudskog postupka te prilikom izvršavanja skrbničkih ovlasti preporuča se primjenjivati načela KPOSI te temeljna načela skrbništva propisana Obiteljskim zakonom. **2.** Preporuča se provoditi specijaliziranu edukaciju vještaka za provođenje vještačenja u postupcima lišenja. **3.** Preporuča se provoditi edukaciju sudaca koji provode postupke lišenja. **4.** Preporuča se provoditi edukaciju zaposlenika Centra za posebno skrbništvo o zastupanju predloženika u postupcima lišenja te o pravima OSI sukladno KPOSI. **5.** Preporuča se osigurati dodatno zapošljavanje posebnih skrbnika u Centru za posebno skrbništvo kako bi mogli učinkovito zastupati stranke.

2.9. POŠTIVANJE DOMA I OBITELJI

POSI je zaprimila više pritužbi roditelja s invaliditetom, uglavnom s psiho-socijalnim teškoćama kojima je roditeljsko pravo ograničeno zbog ovih teškoća, odnosno njihovog utjecaja na mogućnost izvršavanja roditeljskih dužnosti. Roditeljima s invaliditetom koji su se pritužili POSI oduzeta su prava na stanovanje s djetetom ili je nakon razvoda braka odlučeno da će djeca živjeti s drugim roditeljem, a roditelju s invaliditetom određeno je održavanje osobnih odnosa. Česte su pritužbe na nemogućnost ostvarivanja osobnih odnosa. U ovim i drugim slučajevima nije utvrđeno da bi roditeljska prava OSI bila ograničena neosnovano, odnosno samo na temelju postojanja invaliditeta roditelja. Utvrđeno je kako su ispunjene zakonske pretpostavke za izricanje mjera ograničavanja ili oduzimanja roditeljskih prava. Ono što nedostaje je sustav podrške roditeljstvu OSI u izvršavanju njihove roditeljske uloge koji nije ustanovljen u domaćem pravnom sustavu. Osobe koje su nam se pritužile dobile su vrlo malo stručne pomoći i savjetovanja o tome kako poboljšati svoje roditeljske kompetencije.

Rodiljne i roditeljske potpore – POSI se obratio veći broj osoba koje žive u zajedničkom kućanstvu s OSI koje nisu osposobljene za samostalan život, a nisu njihovi roditelji već eventualno srodnici koji vode o njima svakodnevnu brigu. Pritužuju se da im zbog aktualnog zakonskog rješenja nije omogućeno da istovremeno ostvaruju pravo na rad, koristeći pravo na rad s polovicom punog radnog vremena i pojačano brinu o OSI s kojima žive. POSI je mišljenja kako je *ratio* prava na rad s polovicom punog radnog vremena omogućavanje adekvatne pomoći i brige o osobi koja za tim ima potrebu, sve dok ta potreba traje, neovisno o činjenici roditeljstva nositelja prava. Osoba koja živi s punoljetnom osobom, a koja nije roditelj, *de facto* i *de lege* obavlja istu ulogu kao i roditelj kojem se priznaje pravo. Stoga je POSI MROSP-u uputila **prijedlog** da se pristupi izmjenama Zakona o rodiljnim i roditeljskim potporama (Narodne novine, br. 85/08, 110/08, 34/11, 54/13, 152/14, 59/17 i 37/20), kako bi se osobama koje su preuzele brigu o OSI i s njima žive omogućilo ostvarenje prava na rad s polovicom punog radnog vremena na jednakoj osnovi kao i roditeljima. Unatoč višekratnim požurnicama nismo dobili odgovor o planiranim aktivnostima povodom predmetne preporuke.

Zaključak i preporuke: **1.** Radi zaštite roditeljskih prava OSI potrebno je poduzeti mjere na zakonodavnoj razini kojima će se odredbe KPOSI implementirati u nacionalno zakonodavstvo i time ustrojiti sustav podrške OSI za ostvarivanje roditeljskih dužnosti i prava. **2.** Osobama koje brinu za OSI

u svom kućanstvu potrebno je osigurati prava koja će im omogućiti da OSI pružaju potrebnu skrb i time spriječe njihovu institucionalizaciju, uz zadržavanje radnog odnosa.

2.10. ŽENE S INVALIDITETOM

Pandemija je dodatno pokazala nedostatke sustava i nepovoljan položaj žena s invaliditetom. Prema podacima HZIZ-a u Hrvatskoj živi 255.236 žena s invaliditetom (42,8% od ukupnog broja OSI), odnosno oko 12,3% stanovništva ženskog spola u RH. Potreban je kontinuirani rad na otklanjanju prepreka kako bi se djevojkama i ženama s invaliditetom omogućila primjerena zdravstvena skrb. S iskustvima rada na problematici pristupačnosti zdravstvenih usluga, sudjelovali smo u radionici Udruge RODA koja je inicirala izradu Akcijskog plana za zdravlje žena kao jednu od aktivnosti u okviru projekta „RADAR - Osnazivanje zagovaračkih potencijala udruga za zaštitu ženskih prava u zdravstvu“. **Preporučili smo** osiguranje pristupačnih ulaza i sanitarnih čvorova te opremanje ustanova prilagođenom medicinskom opremom, unaprjeđenje komunikacije medicinskog osoblja s OSI te uvođenje prilagodbi za osobe oštećenog vida i sluha, osobe s intelektualnim i mentalnim teškoćama kako bi razumjele informacije o svom zdravstvenom stanju. **Preporučili smo** i podizanje svijesti u medijima, ali i u institucijama o zdravstvenim specifičnostima žena s invaliditetom kao i njihovim temeljnim ljudskim pravima, posebice o roditeljstvu i reproduktivnom zdravlju. **Preporučili smo** brigu o mentalnom zdravlju žena s invaliditetom kao dijelu razumne prilagodbe u svim područjima života te osiguranje psihološke podrške. Najvažnije preporuke nalaze se u cjelovitom izvješću.

2.11. SLOBODA OD IZRABLJIVANJA, NASILJA I ZLOSTAVLJANJA

Proveli smo istraživanje [pristupačnosti novootvorenih skloništa za žrtve nasilja](#) u Krapinsko-zagorskoj, Koprivničko-križevačkoj, Ličko-senjskoj, Virovitičko-podravskoj, Požeško-slavonskoj te Dubrovačko-neretvanskoj županiji koje dosada nisu imale skloništa. Rezultati su uspoređeni s istraživanjem provedenim 2016. g. te su uočeni slični problemi. **Zaključujemo** da je pokrivenost skloništa u RH dobra te **preporučujemo** MROSP-u procijeniti potrebe za pružanjem smještaja ženama s invaliditetom koje su žrtve obiteljskog nasilja. **Preporučujemo** da se odredi u koja skloništa žene s invaliditetom žrtve nasilja mogu biti smještene ukoliko najbliža nisu pristupačna te da se o tome obavijeste sve potrebne institucije. **Preporučujemo** da se na razini države propiše jedinstveni način vođenja statističkih podataka o smještaju osoba s različitim vrstama invaliditeta. **Preporučujemo** da se odrede smjernice o načinu osiguranja asistencije OSI, žrtvi nasilja kojoj je potrebna 24-satna njega. **Preporučujemo** nadležnom ministarstvu kao i organizacijama OSI organiziranje edukacija zaposlenicima skloništa o vrstama invaliditeta i komunikaciji s OSI.

[Pristup policijskih službenika prema osobama s invaliditetom](#) – na temelju zaprimljene pritužbe te saznanja dobivenih iz medija vezano za slučaj zamjene identiteta u kojem su policijski službenici priveli slijepu osobu te joj pritom nanijeli tjelesne ozljede preporučili smo MUP-u organiziranje edukacija za policijske službenike u svrhu podizanja razine svijesti o invaliditetu te upoznavanja sa specifičnim potrebama osoba s različitim vrstama invaliditeta. Preporučene su i izrade plakata i letaka koji bi policijske službenike kontinuirano podsjećali na osnovne standarde ophođenja s osobama s različitim vrstama invaliditeta. Preporučena je i suradnja s udrugama OSI u ostvarivanju tih ciljeva kao i uvođenje smjernice za postupanje prema OSI koje bi bile obavezne za sve policijske postaje u RH. Preporuke su prihvaćene te su izrađeni materijali koji se mogu preuzeti na poveznici:

<https://mup.gov.hr/vijesti/video-medjunarodni-dan-osoba-s-invaliditetom/287402>

GOVOR MRŽNJE PREMA DJECI S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU I OSOBAMA S INVALIDITETOM

U ovom izvještajnom razdoblju zamijećen je velik broj diskriminatornog govora o DTUR i OSI. Upozoravali smo na diskriminaciju i govor mržnje u izjavama poput: *“Nitko ne želi da njegovo dijete ide u školu sa kljakavom djecom, kojekakvim invalidima...”* kao i situaciju kad su djeca s poremećajima iz autističnog spektra izbačena iz slastičarne uvredljivim i ponižavajućim riječima da *„takvu djecu ne vode u grad jer ona spadaju u šumu“*. Majka djevojčice sa sindromom Down i njena prijateljice morale su s djetetom napustiti ugostiteljski objekt zbog *„narušavanja reputacije lokala“*.

Na društvenim mrežama se pisalo da „...On ima za potporu invalidnog Luku nevjernika, specijalista za telekinezu i teleportaciju, frfljavog ideologa koji je završio u Gradskom vijeću da ne bi onako kljast odlutao na cestu i završio pod kakvim kamionom.“

U skladu s ovlastima u pojedinim slučajevima podnesene su kaznene i prekršajne prijave. Kako bi se otklonile ovakve pojave **preporučujemo** državi, institucijama i organizacijama civilnog društva i svim drugim pravnim i fizičkim osobama provođenje čl. 8. Podizanje svijesti Konvencije o pravima OSI.

2.12. ZAŠTITA OSOBNOG INTEGRITETA OSOBE

Rezolucijom Europskog Parlamenta o stanju u pogledu seksualnog i reproduktivnog zdravlja i prava u EU-u u kontekstu zdravlja žena u djelu pod nazivom: „*Seksualno i reproduktivno zdravlje i prava kao stubovi rodne ravnopravnosti, demokracije i iskorjenjivanja rodno uvjetovanog nasilja*“ obuhvaćene su i žene s invaliditetom kao važna skupina čija je reproduktivna i seksualna prava potrebno zaštititi. U duhu navedenog dokumenta kao i Zaključnih zapažanja i preporuka Odbora UN-a te Konvencije o pravima osoba invaliditetom, **preporučili** smo **Ministarstvu zdravstva i Hrvatskom saboru** osuvremeniti Zakon o zdravstvenim mjerama za ostvarivanje prava na slobodno odlučivanje o rađanju djece. Zaprimili smo odgovor Ministarstva zdravstva kako je izrada novog zakona u tijeku.

2.13. ZDRAVSTVO

Opremljenost zdravstvenih ustanova radioterapijskim uređajima za liječenje onkoloških bolesnika

– U svrhu pravovremenog i kvalitetnog pristupa liječenju onkoloških bolesnika, provedeno je istraživanje o trenutačnoj opremljenosti bolnica u RH radioterapijskim uređajima za liječenje onkoloških bolesnika i njihovom stanju. Zaključak je da u javnozdravstvenom sustavu postoji djelomična opremljenost radiološkim uređajima i nedostatak uređaja za brahiterapiju u pojedinim ustanovama. Utvrđena je neodrživost pojedinih radioterapijskih uređaja u kliničkim bolničkim centrima s obzirom da su proizvođači prestali s njihovom proizvodnjom i time više ne mogu osigurati tehničku podršku, kao i zastarjelost uređaja što dovodi do čekanja pacijenata na onkološko liječenje. **Preporučujemo** što hitnije definirati potrebe nacionalnih kliničkih bolničkih centara, planirati održivost postojećih radioloških uređaja i osigurati nabavku novih, suvremenijih radioloških uređaja.

Dostupnost zdravstvenih usluga za onkološke pacijente – Obraćanjem za pomoć onkološke bolesnice iz ruralnog djela RH otvorilo se, izuzev aktualnih problema dostupnosti i pravovremenosti u liječenju, i pitanje mogućnosti dolaska onkoloških pacijenata na terapiju posebice ako nemaju podršku obitelji, žive kao samci, u udaljenijima dijelovima RH ili se suočavaju s egzistencijalnim neprilikama. Zbog odsustva konkretnijih rješenja na državnoj razini preporučili smo JLS-ima da zajedničkom suradnjom pokušaju iznaći primjereno rješenje za prijevoz onkoloških bolesnika na svom području, osiguravajući uslugu besplatnog/sufinanciranog prijevoza do zdravstvene ustanove. Zaprimili smo očitovanja 16 JLP(R)S i 30 očitovanja JLS. Navode da u slučaju potrebe prijevoz osiguravaju kroz programe i/ili projekte koje provode zajedno s udrugama na svome području, isplatom jednokratne novčane pomoći ili upućivanjem sugrađana/sumještana na sanitetski prijevoz unutar sustava zdravstva. Pojedine JLP(R)S financiraju udruge kojima se vrši usluga prijevoza OSI, a time i prijevoz onkoloških bolesnika po potrebi. Ostale samoupravne jedinice očitovale su se da prijevoz onkoloških bolesnika osiguravaju na načine kao što su suradnja s taksi službama, pojedinačnim odlukama čelnika jedinica, ustupanjem službenog automobila itd.

Preporučujemo da se osiguranje prijevoza na i s terapije onkoloških bolesnika, ali i drugih pacijenata u potrebi, učini socijalnom uslugom kao djelom sveobuhvatnog liječenja i pružene podrške, ali i djelom opsega prava na zdravstvenu zaštitu koju HZZO osigurava u cijelosti. Do uvažavanja navedenih preporuka, **preporučujemo** samoupravnim jedinicama, koje nisu dostavile svoje odgovore ili/i nemaju osiguranu predmetnu uslugu da uvažavaju navode.

Ophođenje zdravstvenog osoblja prilikom liječničkih pregleda i liječenja po načelu razumne prilagodbe – Medijski popraćen slučaj uskraćivanja liječničkog pregleda djetetu s autizmom, o kojem možete pročitati u cjelovitom izvješću, ukazuje na potrebu fleksibilnije organizacije rada i načina

pružanja medicinskih usluga djeci sa teškoćama u razvoju, upravo zbog specifičnosti koje proizlaze iz oštećenja, a zahtjeva prilagodbu. **Preporučujemo** da se razmotri mogućnost uvođenja protokola na način da liječnik opće medicine prilikom naručivanja ili roditelj djeteta s teškoćama u razvoju/osoba s invaliditetom prilikom naručivanja napomene kako pregled treba obaviti dijete/osoba s pojedinom vrstom oštećenja te da se dogovori točan termin dolaska na pregled kako bi se izbjeglo čekanje i neugodne posljedice čekanja, pogotovo u slučaju djeteta s autizmom ili s teškim oštećenjem. Daljnji oblik razumne prilagodbe predstavljao bi i osiguravanje prava prednosti kod prijema u ustanovu, pravilna komunikacija i primjereno ophođenje medicinskog osoblja.

Sanitetski prijevoz – I nadalje su prisutni problemi vezano za organizaciju sanitetskog prijevoza i dugotrajnost čekanja pogotovo u odnosu na odlazak iz zdravstvene ustanovu. Preporučili smo MZ-u, HZZO-u, kao i Nastavnom zavodom za hitnu medicinu Grada Zagreba i Gradskom uredu za zdravstvo Grada Zagreba da zajedničkom suradnjom pronađu najoptimalnije rješenje u organizaciji sanitetskog prijevoza. Gradski ured za zdravstvo Grada Zagreba ne osporava postojanje problema te zajedno sa Nastavnim zavodom za hitnu medicinu Grada Zagreba pokušava pronaći rješenje.

Medicinska rehabilitacija, ortopedska pomagala i lijekovi – Moguće je istodobno obavljanje medicinske terapije za OSI i za njihovu pratnju. **Preporučujemo** savezima i udrugama OSI da upoznaju svoje članove s mogućnošću da pratnja provede vlastitu fizikalnu terapiju u vrijeme kada je u pratnji OSI. Iako je postupak složen i potrebno je ispunjavanje velikog broja uvjeta kako bi se određeno pomagalo uvrstilo na Popis pomagala Pravilnika o ortopedskim i drugim pomagalima, s obzirom na važnost elektromotornog kreveta i transfer dizalice u neovisnom življenju i svakodnevnoj pomoći OSI, u potpunosti podržavamo i eventualnu inicijativu Zajednice saveza osoba s invaliditetom Hrvatske u poduzimanju aktivnosti s ciljem uvrštavanja elektromotornog kreveta i transfer dizalice na Popis pomagala HZZO-a. Pozdravljamo uvrštavanje novih lijekova za liječenje cistične fibroze na listu lijekova HZZO-a.

2.14. DJECA S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU

STANJE LJUDSKIH PRAVA OSOBA S POREMEĆAJEM IZ AUTISTIČNOG SPEKTRA – Unatoč svim poduzetim aktivnostima, još uvijek nisu vidljivi pozitivni pomaci u području zaštite djece s poremećajima iz autističnog spektra niti je vidljiv jasan smjer i konkretni rezultati tih aktivnosti. Proces izrade nacionalnog Okvira za probir i dijagnostiku autizma započeo još 2015., Nacionalni dokument donesen je 2018. godine, a implementacija u sustavu zdravstva do danas se nije dogodila. U postojećim Centrima za autizam (Zagreb, Rijeka, Split, Osijek) donekle se zadovoljavajuće skrbi za djecu i odrasle osobe s autizmom do 21. godine života. Međutim, nakon razdoblja školovanja nije im osigurana gotovo nikakva sustavna podrška. Ukoliko obitelj može pružiti podršku svom članu s autizmom, susreće se s problemom pronalaska odgovarajuće izvaninstitucionalne usluge, a ukoliko je zbog obiteljskih okolnosti, dobi i zdravstvenog stanja roditelja ili teškoća u funkcioniranju osobe potreban smještaj, mogućnosti smještaja za osobe s autizmom uglavnom – nema.

Zbog više pritužbi roditelja djece i odraslih s autizmom koji nisu mogli osigurati njihovu skrb u Centru za autizam Zagreb, zatražili smo podatke o listi čekanja za sve usluge za osobe starije od 21. godinu života, kao i izvješće o tijeku aktivnosti za nova institucionalna rješenja i reorganizaciju Centra. Ključni problemi CZA Zagreb odnose se na nerješavanje statusnih pitanja vezanih za transformaciju ustanove sukladno *Sporazumu Vlade RH iz 2015. godine*, i posljedičnu situaciju s pružanjem (socijalnih) usluga za koje Centar nije registriran, a za koje su im potrebni dodatni djelatnici za čije zapošljavanje od resornog ministarstva obrazovanja ne dobivaju suglasnost.

Sedam godina nakon podnošenja Posebnog izvješća Hrvatskom Saboru ponavljamo da kao država kršimo temeljna prava osoba s autizmom nepoduzimanjem već definiranih koraka. Iako ulažemo u obrazovanje i rehabilitaciju do 21. godine života, nakon toga nemamo osigurana mjesta za njihov boravak, mobilne stručne timove za podršku u obitelji, niti smještajnih kapaciteta kada obitelj više ne može ili treba odmor. Za sada imamo samo „gašenje vatre“, osiguravanjem hitnog smještaja i to tek kada su u opasnosti sigurnost i život. Donošenje nacionalne strategije o autizmu više je nego nužno.

Iako smo od 2015. godine o tome postigli izvjesni konsenzus i započeli aktivnosti na implementaciji jedinstvenog okvira za dijagnostiku, do danas nismo puno odmakli niti u tom, niti u svim drugim smjerovima. Potrebno je uspostaviti sustav dijagnostike i rane intervencije, intenzivne podrške obitelji, pristupa odgoju i obrazovanju, kao i osigurati sustav podrške onima koji bi mogli raditi jednako kao i onima koji trebaju intenzivan tretman u institucionalnim uvjetima i podršku u kriznim stanjima.

RANA INTERVENCIJA – S velikim problemom nedostatka rano interventnih usluga susreću se građani na područje cijele Hrvatske, posebno u ruralnim sredinama i na otocima, na što upozoravam godinama. Podnesci ukazuju da nema primjerene dijagnostike i pružatelja usluge rane intervencije, na pregled logopeda čeka se više od pola godine, tretmani su nedovoljni, a liste čekanja ogromne. U nekim sredinama pružatelji usluge rane intervencije i psihosocijalne podrške smanjuju intenzitet usluge jer nemaju dovoljno stručnjaka. Neosiguravanje primjerene stručne podrške DTUR u smislu ranog poticanja razvoja i neosiguravanje prevencije daljnjeg invaliditeta predstavlja nepoštivanje odredbi KPOSI, ali i zabranjeno razlikovanje odnosno diskriminaciju djece s osnove zdravstvenog stanja, jer im se propušta osigurati odgovarajući rani tretman, sveobuhvatna psihosocijalna podrška i korištenje javnih servisa na ravnopravnoj osnovi s drugima. Ministarstvo zdravstva niti Vlada RH nisu dovoljno učinili na procesu uspostave sustava rane intervencije. Od prve inicijative za formiranje tijela odgovornog za taj proces (2017.) tek u kolovozu 2019. godine osnovano je Povjerenstvo za ranu intervenciju u djetinjstvu pod vodstvom Ministarstva zdravstva, a njegov učinak nam do danas nije poznat. U okviru tog procesa u listopadu 2020. godine UNICEF je predstavio rezultate prve sveobuhvatne „*Analize usluga rane intervencije u Hrvatskoj*“ koju je proveo RISE institut (SAD) uz podršku Ministarstva zdravstva, prema kojoj je 24.169 djece u dobi 0-5 godina u Hrvatskoj potencijalni primatelj usluga rane intervencije u djetinjstvu, a **tek 1 od 8 potencijalnih primatelja i prima te usluge**. S obzirom na to da je Izvršni odbor za ranu intervenciju formiran odlukom Vlade RH 2019. godine, tek nakon tri godine intenzivnih nastojanja i požurivanja i od strane POSI, ne čudi da se ne vidi napredak u donošenju Nacionalnog strateškog plana za ranu intervenciju.

2.15. ODGOJ I OBRAZOVANJE

Dok je u propisima koji obuhvaćaju sustav predškolskog, osnovnoškolskog i srednjoškolskog odgoja i obrazovanja uglavnom osigurano inkluzivno obrazovanje, u praksi se i dalje primjećuju predrasude o stvarnim mogućnostima djece i učenika s TUR, posebice djece/učenika s poremećajima iz autističnog spektra. I prije upoznavanja učenika prisutna je sumnja da oni mogu boraviti u redovnom vrtiću ili u redovnim razrednim odjelima. Traže se timske obrade stručnjaka koji najčešće prvi puta vide dijete što njihove rezultate čini nepouzdanima. Mišljenja smo, a to potvrđuju i rezultati niza istraživanja i praćenja, da DTUR bolje napreduju u redovnim vrtićima i školama. Slijedom toga **zalažemo se** da ih se u vrtiće i škole upisuje kao i svu ostalu djecu i da im se pri tom osigura potrebna razumna prilagodba.

PREDŠKOLSKI ODGOJ – Gotovo sve pritužbe ukazuju na loše prakse predškolskih ustanova da odbijaju uključiti dijete s teškoćama u razvoju zajedno s drugom djecom uz obrazloženje da za njih nemaju osigurane potrebne uvjete. Tako se djeca iako upisana u redovnom roku uključuju tek dva mjeseca nakon početka pedagoške godine, dnevno u vrtiću borave svega nekoliko dana u tjednu i nekoliko sati dnevno, bez opravdanog razloga. Ukoliko realno funkcioniranje djeteta i zahtjevi za podrškom ne prelaze okvire razumne prilagodbe, takvu praksu redovito ocjenjujemo diskriminirajućom. Učestalo se kraći boravak i upis djeteta s teškoćama verificira Opservacijskim ugovorom koji nisu utemeljeni u zakonskim propisima iz područja predškolskog odgoja. O navedenom je obaviješteno nadležno MZO od kojega je zatraženo da se poduzmu mjere kako bi se upisna procedura jasnije definirala Zakonom o predškolskom odgoju i obrazovanju i time spriječilo da osnivači i predškolske ustanove donose provedbene akte o upisu kojima su DTUR stavljena u nepovoljniji položaj odnosno diskriminirana u odnosu na ostalu djecu. MZO i AOO zamolili smo za suradnju na dodatnom usavršavanju članova stručnih povjerenstava škola i upravnih tijela županija.

OSNOVNO I SREDNJOŠKOLSKO OBRAZOVANJE – Kroz zaprimljene pritužbe uočavamo nejednako postupanje na razini RH u određivanju programskih, profesionalnih, pedagoško-didaktičkih i ostale

podrške i prilagodbi, nepoznavanje osnovnih propisa slijedom čega se učenicima s TUR ne osigurava potrebna podrške i prilagodbe ili se ne osiguravaju pravovremeno. Postupci određivanja potrebnih potpora su dugotrajni uz najčešće ispriku da roditelji nisu dostavili potrebnu medicinsku dokumentaciju uz očekivanje da će dokumentacija biti osnova za određivanje posebnog programa i posebnih uvjeta odgoja i obrazovanja. POSI se zalaže da se DTUR upiše u 1. razred redovne OŠ najbliže mjestu stanovanja uz sve potrebne i dostupne potpore. Predlažemo da se tijekom prvog razreda utvrđuje koje programske, profesionalne i pedagoško-didaktičke i ostale potpore su im potrebne, kao i nadalje tijekom školovanja. Smatramo da će veća šteta nastati ako ih se upiše u posebni program, a oni su mogli postići bolje rezultate i tako kasnije biti samostalniji i trebati manju podršku društva. Posebni uvjeti odgoja i obrazovanja određuju se iznimno, samo ako je učeniku s teškoćama u razvoju zbog rehabilitacije i habilitacije potrebna posebna sredina.

Potrebno je jačati stručne kapacitete odgojno-obrazovnih ustanova kako tijekom temeljnog obrazovanja na studiju tako i stručno usavršavanje u odnosu na teškoće u razvoju i razumnu prilagodbu i pomoćne tehnologije i praćenje tijekom rada. Često se odnos prema učeniku s teškoćama u razvoju, napredovanje i suradnja s roditeljima mijenja kada škole dobiju potrebna znanja i upute kako postupati. Naglašavamo i značaj stručnih suradnika u školama. Osim što u velikom broju škola nisu zaposleni u dovoljnom broju, stručnjaci nisu dostupni niti na tržištu rada te je potrebno razmotriti na koji način se razvojem mreže stručnjaka može osigurati potrebna potpora svim školama, vodeći računa da se očuva neposredni rad s učenicima, roditeljima i učiteljima/nastavnicima.

Škole se sve češće susreću s teškoćama pronalaznja educiranih osoba koje bi radile kao pomoćnici u nastavi i stručni komunikacijski posrednici. Oni bi u novom Zakonu o odgoju i obrazovanju u OŠ i SŠ trebali biti djelatnici škole s punim radnim vremenom na neodređeno vrijeme kao i ostali djelatnici.

Potrebno je žurno donijeti program osposobljavanja za pomoćnike u nastavi i stručne komunikacijske posrednike sukladno odredbama postojećih provedbenih propisa te razmotriti mogućnost kreiranja i uvođenja novog srednjoškolskog kurikulumu pomoćnici u nastavi/stručni komunikacijski posrednici. Predlažemo da se razmotri uključivanje jedinstvenog tijela vještačenja u proces određivanja potpora odnosno utvrđivanje potrebnih potpora i podrške u cilju ujednačavanja na razini RH. Potrebno je u odnosu na nove spoznaje razmatrati i nove oblike školovanje i tijeka obrazovanja posebice nakon što smo uvidjeli da su pojedini učenici više napredovali u nastavi na daljinu.

Kako bi omogućili širi pristup srednjoškolskom obrazovanju bitnim nalazimo osmišljavanje novih strukovnih programa/kurikuluma, definiranja **potrebnih** ishoda učenja u skladu s tržištem rada kako bi se školama pomoglo u prilagođavanju nastavnog programa u skladu s potrebama tržišta rada i potrebama djeteta. U cilju osiguravanja pristupa obrazovanju potrebno je osigurati i pristupačnost građevina, prilagođeni prijevoz koji neće ovisiti samo o roditeljima, pravovremeno prilagođene udžbenike posebice za učenike s oštećenjem vida te prilagođenu prehranu.

VISOKO OBRAZOVANJE – Svake godine, visoko obrazovanje sve više se kvalitetno otvara OSI, stoga **smatramo potrebnim:** u okviru Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju definirati tko su studenti s invaliditetom te pravo i obvezu da im se osigura razumna prilagodba te odrediti jedinstveni način evidencije studenata s invaliditetom. Kroz podzakonske akte predlažemo da se odrede konkretna prava i potpore u okviru visokog obrazovanja: npr. uključivanje pomoćnika u nastavi i stručnih komunikacijskih posrednika, individualizirani pristup tijekom studiranja, prilagođeni prijevoz, prilagođeni smještaj u studentskom domu, osobna asistencije u studentskom domu i sl. kao i način/postupak ostvarivanja navedenih prava. Potrebno je provoditi edukaciju nastavnog i nenastavnog osoblja visokog učilišta o funkcioniranju SSI i razumnim prilagodbama, oblicima podrške i sl. S obzirom da nepostojanje zakonskih temelja u praksi često dovodi do neizravne diskriminacije zbog teškoća u osiguravanju razumne prilagodbe kako u akademskom okruženju tako i kada govorimo o pristupačnosti studija, studentskih domova, prijevoza do fakulteta, potrebne osobne asistencije i sl., tijekom 2021. godine osnovana je Koordinacija pravobraniteljice za osobe s invaliditetom za podršku u visokom obrazovanju koju čine predstavnici Ureda pravobraniteljice za osobe s invaliditetom, ureda i

sličnih službi potpore za studente s invaliditetom pri sveučilištima, predstavnici (koordinatori) veleučilišta i visokih učilišta te studentski predstavnici.

2.16. OSPOSOBLJAVANJE I REHABILITACIJA

Centri za profesionalnu rehabilitaciju (CPR) u Zagrebu, Rijeci, Splitu i Osijeku ističu otežane uvjete poslovanja zbog pandemije. ZOSI je kontinuirano pružao stručnu podršku stručnim radnicima u centrima s ciljem postizanja što ujednačenije prakse i kvalitete u njihovom radu. Centri se i dalje suočavaju s nedostatkom kadrova određenih struka poput stručnjaka edukacijske rehabilitacije i socijalnog rada. Novi stručni radnici su neophodni, ali se ne mogu privući sadašnjim plaćama, jer su manje u usporedbi s drugim sustavima u kojima se zapošljavaju ti profili. Reguliranje koeficijenata stručnog kadra bi pridonijelo boljem interesu. CPR-ovi u Rijeci i Splitu ističu problem neodgovarajućeg prostora. CPR Zagreb je tijekom 2021. godine dodatno uredio prostor i opremio ga za provođenje usluge Radni centar te primio prvu grupu korisnika, a u planu je i skoro pokretanje usluge Virtualna radionica. Ostali CPR-ovi u ovom trenutku još nemaju prostornih i kadrovskih kapaciteta za samostalno provođenje navedenih usluga, niti postoje podizvoditelji u suradnji s kojima bi ih provodili. ZOSI je zajedno sa CPR-om i dalje intenzivno radio na iznalaženju rješenja, odnosno mogućnostima upućivanja korisnika predviđenih za uključivanje u virtualnu radionicu u neke druge usluge. Pronalaskom odgovarajućih prostora omogućilo bi se razvijanje novih usluga, rad većeg broja zaposlenih s više OSI i stvaranje uvjeta za osnivanje radnog centra i virtualne radionice. Svi centri ističu intenziviranje suradnje s HZZ-om. Prilikom obrada nezaposlenih OSI još jače je do izražaja došlo nepostojanje integrativnih radionica i potreba za njihovim osnivanjem u pojedinim dijelovima Hrvatske.

CPR-ovi u Rijeci i Osijeku ukazuju na problem nedostatka zaštitnih radnih mjesta, jer to velikom broju osoba, kojima je potreban najveći stupanj potpore pri zapošljavanju, onemogućuje pristup tržištu rada. Svi centri navode da kontinuirano ostvaruju kontakte s poslodavcima s ciljem razvijanja suradnje, ali da je potrebno osim aktivnom ulogom i direktnim kontaktom na lokalnoj razini, razvijati suradnju i na drugim razinama. Iako je pravni okvir unaprijeđen, pojedini sustavi i dalje ne prepoznaju važnost profesionalne rehabilitacije. Prema zaprimljenim podacima od HZMO-a, tijekom 2021. godine niti jednom osiguraniku nije priznato pravo na profesionalnu rehabilitaciju u skladu s odredbama ZOMO-a. Boljim povezivanjem sustava, ubrzao bi se proces profesionalne rehabilitacije i smanjio period od nastanka invaliditeta do upućivanja u profesionalnu rehabilitaciju. Dugi period čekanja djeluje demotivirajuće za potencijalne korisnike profesionalne rehabilitacije. Uspješno provođenje usluga profesionalne rehabilitacije ključni je preduvjet za zapošljavanje i dugotrajno zadržavanje osoba s invaliditetom na tržištu rada te sprječavanje neosnovanih i preuranjenih odlazaka u mirovinu.

2.17. ZAPOŠLJAVANJE I RAD

Najveći broj pritužbi odnosio se na provođenje natječajnih postupaka u državnim i javnim službama. OSI ukazuju na nemogućnost ostvarenja prava prednosti pri zapošljavanju pod jednakim uvjetima, te su uvjereni da je zapošljavanje netransparentno i da se pogoduje određenim kandidatima. Netransparentnost natječajnih postupaka onemogućuje u slučaju sumnje utvrđivanje bitnih činjenica za ocjenu jesu li povrijeđena prava OSI i one zbog toga ne mogu dokazati da im je oduzeto pravo prednosti pri zapošljavanju. Uočili smo da gotovo sve pritužbe koje se odnose na ovo pravo ukazuju da je razlog tome i bodovna manipulacija u natječajnom postupku koju je nemoguće dokazati. Iako nadležne inspekcije u takvim slučajevima zbog nedostatka odgovarajuće zakonske podloge i sadašnjeg, manjkavog zakonskog uređenja ovog prava, utvrđuju da je natječaj proveden sukladno zakonu i da se zbog manjeg broja bodova na testiranju nije ostvario uvjet za priznavanje prava prednosti, činjenica je da intervju kao dio testiranja u praksi ostaje „izvan zakonskog nadzora“. Prema važećem zakonskom uređenju pravo prednosti pri zapošljavanju je podložno manipulacijama na štetu OSI, a u praksi se gotovo i ne realizira. Postupajući po ovim pritužbama, utvrdili smo da često nedostaju jasni kriteriji vrednovanja u odnosu na radno mjesto pa stoga ne postoji ni mogućnost da se ispita pritužba u cijelosti. O tome je svoj stav iznio i Visoki prekršajni sud RH u presudi, Posl. br.: GŽ 1249/2017-0 od 10. srpnja 2019. godine: „... subjektivne ocjene članova Povjerenstva ne mogu biti odlučne za donošenje

odluke o izboru kandidata, budući da Zakonom ustanovljeno pravo ne može biti iluzorno i ovisiti o subjektivnoj ocjeni članova Povjerenstva, bez ijednog egzaktnog pokazatelja za zauzimanje određenog stava, jer bi na taj način navedeno pravo ostalo na razini proklamiranog prava bez stvarne mogućnosti njegovog ostvarenja u praksi...“ Stavovi komisija u natječajnim postupcima su problem koji žurno treba rješavati ukoliko želimo zapošljavanje OSI bez diskriminacije. Ocjena kandidata u natječajnim postupcima mora biti što objektivnija. Često izneseno mišljenje članova komisija odražava negativne stavove prema osobama koje imaju određene zdravstvene teškoće ili invaliditet imputirajući im nesposobnost kao opravdanje uskraćivanja jednakih mogućnosti i prilika za zapošljavanje i rad.

Preporuka: Potrebno je da nadležna ministarstva u suradnji s inspekcijama u području zapošljavanja identificiraju prepreke u ostvarivanju prava prednosti pri zapošljavanju s ciljem iniciranja potrebnih zakonskih izmjena koje će omogućiti da ovo pravo bude doista ostvarivo u praksi i služi svojoj svrsi.

2.18. PRISTUPAČNOST, STANOVANJE I MOBILNOST

Područje pristupačnosti i mobilnosti bilo je na trećem mjestu najčešćih pritužbi. U više od 280 slučajeva građani su upozorili na nedostatke u privatnom i javnom sektoru, navodeći probleme od dostupnosti proizvoda i usluga, nesmetanog kretanja kao i pristupačnog stanovanja i ukazujući na nepristupačnost građevina javne i poslovne namjene, javnih površina te stambene namjene. U RH i dalje nije u zadovoljavajućoj mjeri dostupan niti pristupačan željeznički, pomorski i cestovni prijevoz, nepristupačna su vozila u javnom prometu, postoji nedostatak prilagođenih kombi vozila u JLS koje imaju organizirani javni prijevoz za OSI, nepristupačni su autobusni i željeznički kolodvori, a građani se nepropisno parkiraju i zloupotrebljavaju znak pristupačnosti.

Značajan problem i dalje predstavlja pristupačno stanovanje, od fizičkih prepreka do predrasuda sustanara i predstavnika stanara, kao i stambeno zbrinjavanje. I dalje nije riješeno pitanje stambenog zbrinjavanja obitelji s potresom pogođenih područja.

Vezano uz **pristupačnost državnih tijela** iz godine u godinu uočavamo pomake u osiguravanju elemenata pristupačnosti građevina i poslovnih prostora u kojima se pružaju usluge od javnog značaja kao što su usluge iz sustava socijalne skrbi, zdravstvenog osiguranja, mirovinskog osiguranja te vještačenja. Prema podacima koji su zaprimljeni od HZZO-a vidljivo je da su učinjena neznatna poboljšanja te da je većina radova prolongirana za 2022. godinu. Kao razlog tome navodi se pandemija COVID-19 i potresi. Po pitanju osiguranja pristupačnosti prostora HZMO-a nije došlo do značajnijih pomaka u odnosu na 2020. godinu. Analiza podataka koje je dostavio ZOSI pokazuje da je došlo do pomaka vezano uz osiguravanje elemenata pristupačnosti prostora ureda u Zadru. I dalje je zabrinjavajuće da usluga koja je od prioritetnog značaja za ostvarivanje prava OSI nije dostupna na pristupačan način jednako svima u RH. Uspoređujući podatke o pristupačnosti **centara za socijalnu skrb** s podacima iz proteklih godina očekivali smo veće pomake s obzirom na to da su dostupna sredstva iz europskih fondova. Prilagodba građevina javne namjene, posebice prostora javnopravnih tijela kojima OSI moraju periodično pristupiti radi ostvarivanja pojedinih prava, od prioritetne su važnosti. Ponavljana opravdanja da su građevine zaštićene ili vrlo teško dobivaju suglasnosti nadležnih konzervatora, neuvjerljiva su i smatramo ih opravdanjem za nečinjenje. Rezultati anketnog ispitivanja pristupačnosti zgrada ministarstava pokazalo je da od šesnaest ministarstava, **niti jedno ministarstvo nije u potpunosti pristupačno** za osobe s tjelesnim i osjetilnim oštećenjima.

Osobito važni partneri u osiguravanju pristupačnosti izgrađenog okruženja, ali i prijevoza su **jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave** koje imaju osnivačka prava nad mnogim javnim ustanovama između ostalog predškolskim, školskim, zdravstvenim i drugim ustanovama kojima su osnivači. Također su nadležni za uređenje parkova i igrališta te za ugovaranje javnog linijskog – komunalnog i županijskog prijevoza putnika. Kao pozitivan primjer ističemo Grad Osijek, koji je proveo preporuku POSI o uklanjanju prepreka na javnim površinama u užem i širem središtu grada. Pozitivan primjer suradnje JLS, civilnog društva i Područnog ureda POSI je osnivanje Povjerenstva za pristupačnost u gradu Splitu. Pozitivan je i primjer Grad Slavonski Brod u pripremi natječaja kojim Grad planira dati u najam gradske stanove mladim obiteljima, odnosno posebnog natječaja za dva stana

namijenjena obiteljima koje imaju DTUR smanjene pokretljivosti. Uvažena je i preporuka POSI u osiguravanju pristupačnosti Glazbene škole u Požegi. POSI je uputila niz preporuka Gradu Splitu kojima je ukazivala na probleme nepristupačnosti javnih površina. Iako je preporuka za postavljanjem montažno-demontažne rampe na Prokurativama poslana još krajem 2019., konačno je i ugrađena u rujnu 2021. godine. Međutim, rampa je u nekoliko navrata oštećena. POSI je predložila da se u Zagrebu uklone uspornici koji sprječavaju nesmetano kretanje OSI koja je djelomično uvažena. Suradnja s JLP(R)S pokazala se značajnom i kod realizacije preporuke za ugradnju stropne dizalice za OSI na rekreacijskom bazenu SB za medicinsku rehabilitaciju „Biokovka“. Lifter još nije postavljen na bazene ŠS „Bazeni Poljud“ zbog obustave natječaja uslijed pandemije.

Svim JLR(P)S **ponavljamo preporuku** o potrebi osiguranja posebne proračunske pozicije na kojoj će se planirati i iskazivati utrošena financijska sredstva za uklanjanje građevinskih i drugih barijera u skladu s načelom univerzalnog dizajna. Preporučujemo intenzivnije osmišljavanje projekata kojima bi se sredstva dostupna putem nacionalnih i EU natječaja koristila za osiguranje pristupačnosti kao i uključivanja udruga civilnog društva. Obvezni elementi pristupačnosti predviđeni propisima moraju se poštovati i prilikom svake sanacije i/ili obnove.

Tijekom 2021. godine više OSI se pritužilo na nepristupačnost pojedinih javnih sadržaja i usluga: nemogućnost korištenja sanitarnih čvorova na benzinskim crpkama, kolodvoru i trgovačkom centru jer su često puta zaključani, otežan pristup ordinaciji, nepristupačnost poštanskog ureda te nemogućnost pristupa poslovnici Fina-e. U svakom od tih slučajeva POSI je uputila pojedinačne preporuke vlasnicima i korisnicima objekata i predložila konkretne radnje kojima će se žurno i bez odgode osigurati pristup svih sadržaja. Te su preporuke uvažene u svim slučajevima. Predstavnici POSI izvršili su terenski obilazak lokacija te utvrdili da su vlasnici/korisnici objekata zaista proveli sve preporučene radnje i osigurali im pristup. Kako bi se takvi slučajevi prevenirali, potrebno je da svi poslovni subjekti upoznaju svoje djelatnike s obvezom osiguranja pristupačnosti i prilagodbe načina pružanja usluge OSI. Tijekom 2021. godine više OSI pritužilo se na nepristupačnost bankarskih usluga. POSI je uputila pojedinačne preporuke bankama koje su uvažene. Više OSI se pritužilo na pojedince koji im svojim radnjama i neodgovornim ponašanjem otežavaju svakodnevno kretanje parkiranjem električnih romobila, blokiranjem pristupne rampe/kosinu. Preporuke su i u ovim primjerima uvažene.

Vezano uz ovlasti **Građevinske inspekcije Državnog inspektorata** za 2021. godinu dostavljeni su odgovori iz kojih je između ostalog vidljivo da je zbog nepoštivanja odredbi o pristupačnosti građevinska inspekcija utvrdila nepravilnosti u pet slučajeva (nagib rampe, elementi neovisnog življenja u stanovima, visina rukohvata) te su nakon intervencije inspekcije investitori u zadanom roku ispravili nepravilnosti. Iz analize podataka građevinske inspekcije razvidno je da sudionici u gradnji tijekom projektiranja i građenja novih građevina te rekonstrukcije postojećih u bitnom poštuju propise u svezi pristupačnosti građevina. Vezano uz podatke za 20 područnih jedinica odnosno županija, napominje se da je građevinska inspekcija od 1. travnja 2019. godine ustrojena u pet Područnih ureda Državnog inspektorata (PU) koji su mjesno nadležni za više županija te su podaci razvrstani sukladno navedenom ustrojstvu: PU Osijek -1 prijava, 2 nadzora, 1 nepravilnost/intervencije; PU Rijeka -1 prijava, 4 nadzora; PU Split - 1 prijava, 6 nadzora; PU Varaždin -10 nadzora, 2 nepravilnosti/intervencije; PU Zagreb - 14 nadzora, 2 nepravilnosti/intervencije. UKUPNO RH: 3 prijave, 36 nadzora, 5 nepravilnosti/intervencija.

Prateći provođenje osiguravanja pristupačnosti u JLP(R)S uočavamo da je minimalno 12 jedinica iskoristilo sredstva koja se osiguravaju putem **Javnog poziva za projekte** kojima se rješava pitanje pristupačnosti za OSI **Ministarstva hrvatskih branitelja**. Uspoređujući podatke za posljednje tri godine, uočavamo konstantan pad odobrenih sredstava kao i broja prilagodbi – gotovo 50% u odnosu na 2019. godinu.

POSI kontinuirano zaprima pritužbe OSI na **prilagodbu medijskih i televizijskih sadržaja** na nacionalnoj televiziji. S HRT-a su nas obavijestili da sukladno Zakonu o HRT-u i Ugovoru s Vladom RH, HRT na svojim televizijskim programskim kanalima prilagođava programske sadržaje. Nastoje povećati broj

programskih sadržaja prilagođenih gluhim i nagluhim osobama, kao i slijepim i slabovidnim osobama, te u skladu s kadrovskim, financijskim i tehničkim mogućnostima daju svoj maksimum.

CESTOVNI PRIJEVOZ – Na nemogućnost korištenja prijevoza utjecala je pandemija. I dalje su prisutni nedostaci u normativnom okviru koji uređuje uvjete i postupak ostvarivanja pojedinih prava i olakšica koje postoje za OSI u cestovnom prijevozu kao kompenzacijske mjere zbog nepostojanja pristupačnog javnog cestovnog prijevoza (ostvarivanje prava na znak pristupačnosti, prava na oslobađanje plaćanja cestarine i godišnje naknade). OSI i dalje nailaze na prepreke u vidu nedovoljnog broja parkirališnih mjesta te nepropisnog parkiranja. Vezano za to **ponavljamo preporuku** policijskim i lokalnim upravama o potrebi učestale provedbe ciljanih zajedničkih akcija zajedno s gradovima/općinama, udrugama i medijima usmjerenih na sankcioniranje nepropisnog parkiranja na parkirališnim mjestima rezerviranim za vozila OSI, te potičemo na dosljedno sankcioniranje prekršitelja ove vrste prekršaja. Više OSI se pritužilo na organizaciju načina prijevoza OSI na području grada Zagreba. Neosporno je da je Grad Zagreb top turistička destinacija sa stalnim porastom broja posjetitelja zbog čega smo još 2017. godine preporučili Gradu Zagrebu osiguravanje prijevoza za turiste s invaliditetom kako unutar grada tako i na relaciji od Međunarodne zračne luke - Franjo Tuđman do Zagreba, što još uvijek nije riješeno.

Nužna je promjena Zakona o sigurnosti prometa na cestama, na način da se kriteriji i uvjeti za ostvarivanje ovog prava usklade s važećom Uredbom o metodologijama vještačenja (Narodne novine, br. 67/17, 56/18 i 16/22) te da se povećaju sankcije za prekršitelje. Preporučujemo da se službenicima županijskih ureda koji će obavljati poslove vezano za izdavanje parkirališnih karti izda uputa da prilikom uručivanja nove parkirališne karte nositeljima prava ukažu na pravilan način korištenja iste te upozore na posljedice zlouporaba.

JLP(R)S **preporučujemo** da prilikom određivanja i uređivanja parkirališnih površina na svom području, kao i prilikom sklapanja ugovora sa koncesionarima, osiguraju dovoljan broj parkirališnih mjesta za vozila OSI.

Zabrinjavajuće je da unatoč pritužbama OSI i roditelja DTUR te unatoč preporukama POSI u izvješćima o radu za 2016., 2017., 2018., 2019. i 2020. godinu, normativni okvir kojim se uređuje pravo na oslobađanje plaćanja cestarine do danas nije promijenjen. Zbog toga ponovno **upozoravamo** da je postojeće zakonsko rješenje neprihvatljivo i izravno diskriminira OSI koje ne posjeduju vlastito vozilo, a imaju oštećenje koje im omogućava ostvarivanje prava na oslobođenje od plaćanja cestarine. U nepravedni položaj se dovode i obitelji/kućanstva u kojima živi više OSI kao i obitelji koje imaju DTUR. Stoga **preporučujemo** da se način ostvarivanja oslobađanja od plaćanja cestarine uredi na način da pravo slijedi nositelja prava, a ne automobil. **Predlažemo** da se kroz izmjene Zakona o cestama i Pravilnika o postupku i načinu ostvarivanja prava na oslobađanje plaćanja godišnje naknade za uporabu javnih cesta i cestarine usvoje kriteriji za ostvarivanje prava na povlasticu u cestovnom prometu po uzoru na kriterije za ostvarenje povlastica u linijskom i povremenom obalnom pomorskom prometu. **Ponovo preporučujemo** odgovarajuće usklađivanje zakonskog i podzakonskog okvira s važećom Uredbom o metodologijama vještačenja koja je na snazi od 2017. godine, budući da je navedeno obveza koja proizlazi iz odredbi KPOSI i uvođenja funkcionalnog kriterija oštećenja.

POMORSKI PRIJEVOZ – Od 19. prosinca 2019. godine znatno su proširene kategorija OSI s povlasticom besplatnog prijevoza trajektima s obvezom javne usluge. Tijekom 2021. godine, od kada je uvedena mogućnost izdavanja Pomorske iskaznice za OSI, Agencija za obalni linijski pomorski promet je zaprimila ukupno **2.308 zahtjeva** za izdavanje iskaznica, od čega je **pozitivno riješeno 2.017 zahtjeva**, 59 zahtjeva je stornirano zbog pogrešnog podnošenja zahtjeva, 40 zahtjeva je bilo nepotpuno, dok je 135 zahtjeva odbačeno uz obrazloženje da podnositelj ne ispunjava uvjete za ostvarenje ovog prava, a 57 zahtjeva je odbačeno jer podnositelj zahtjeva nije evidentiran u Hrvatskom registru OSI.

Tijekom 2021. godine na temelju prava na povlaštenu (brodske i brzobrodske linije) ili besplatni (trajektne linije) prijevoz plovilima **Jadrolinije d.d. putovalo je 37.350 putnika s invaliditetom i njihovih pratitelja i 17.342 osobnih vozila**. Ukupan iznos iskorištenih prijevoznih karata iznosio je

2.181.506,50 kn. Od navedenog iznosa naplaćeno je **4.132,25 kn** (povlašteni prijevoz) dok je **2.177.374,25 kn** iznos besplatnih prijevoznih karata. Naknada za besplatni prijevoz na državnim neprofitabilni linijama od strane Agencije za obalni linijski pomorski promet isplaćena je u iznosu od 1.469.347,79 kn dok je preostali iznos direktan trošak broдача. **Rapska plovidba d.d.** nas je obavijestila da je tijekom 2021. godine na državnoj liniji 337 Mišnjak-Stinica koju održava Rapska plovidba d.d. ostvareno pravo na **548 besplatnih putovanja za OSI uz 446 pratitelja, te je prevezeno besplatno 545 osobnih vozila.** Povlašteni prijevoza brodskim i brzobrodskim linijama (u visini od 75% od redovne cijene vozne karte) koje održava Rapska plovidba d.d. bilo je tijekom 2021. godine ukupno 409 pri čemu je bilo odobreno 161 besplatno putovanje za pratitelja.

Zaključak i preporuke: Postojeći, unaprijeđeni pravni okvir za ostvarenje povlastica u pomorskom prometu je zadovoljavajući. Međutim osnovica za davanje povlastica je supstituiranje propusta da se osigura pristupačnost. Stoga preporučujemo nastaviti s aktivnostima za poboljšanje pristupačnosti brodova javnih i privatnih broдача, a posebice uvesti praksu da se prilikom raspisivanja postupka odabira ponuditelja/broдача izbor broдача uvjetuje i elementima pristupačnosti za OSI i osobe smanjene pokretljivosti.

ŽELJEZNIČKI PRIJEVOZ – HŽ Infrastruktura d.o.o. nas je obavijestila o provedbi više projekata izvedbe radova i izrade dokumentacije u svrhu poboljšanja fizičke, informacijske i komunikacijske pristupačnosti željezničkih kolodvora i stajališta u skladu s Uredbom Komisije EU 1300/2014. Provodili su 13 projekata koji su detaljnije navedeni u cjelovitom tekstu ovog izvješća.

HŽ Putnički prijevoz nas je obavijestio da je u 2021. godini prevezeno 2.154 OSI, 1.348 pratitelja, 21 vojni i civilni ratni invalid i 4 njihova pratitelja. Prevezeno je još 2.927 članova Hrvatskog saveza slijepih, 75 članova Hrvatskog saveza gluhoslijepih Dodir i 335 članova Udruge invalida rada Zagreb. Osigurana je i podrška za OSI prilikom silaska i ulaska u vlakove.

Propisani postupak za ostvarenje prava na povlasticu u prijevozu željeznicom i dalje nije digitaliziran što stvara brojne teškoće za putnike s invaliditetom koji nerijetko odustaju od korištenja prava na povlasticu jer im je komplicirana realizacija. POSI je stoga uputila **preporuku** Ministarstvu mora, prometa i infrastrukture za digitalizaciju postupka. Ukazali smo i na nužnu izmjenu važećeg Zakona o povlasticama u unutarnjem putničkom prometu (Narodne novine, br. 97/00, 101/00 i 98/19) s obzirom na neprihvatljivu terminologiju koja se koristi kao i na sporne zakonske uvjete za ostvarenje prava na povlasticu. Unatoč požurnici odgovor nije zaprimljen.

ZRAČNI PRIJEVOZ – Zračni prijevoz je i dalje najpristupačniji oblik prijevoza za OSI. Većina zračnih luka koje su odgovorile na postavljeni upit POSI o učinjenim **poboljšanjima arhitektonske pristupačnosti** odgovorile su da su u potpunosti prilagođeni ili planiraju određena poboljšanja. Poseban upit postavili smo ZL Split, ZL Rijeka i ZL Osijek koje smo prethodnih godina identificirali kao zračne luke koje nisu osigurale **pristupačnost za slijepe i slabovidne osobe.** Gotovo sve zračne luke koje su dostavile odgovor imaju specijalizirana vozila za ukrcaj putnika u invalidskim kolicima u zrakoplov tzv. **ambulifteve,** izuzev ZL Rijeka i redovito provode ili ponavljaju **educiranje djelatnika** za pružanje usluga osobama s različitim vrstama oštećenja te **nisu zaprimile** niti jednu **pritužbu u vezi pristupačnosti sadržaja zračne luke i/ili načina pružanja asistencije OSI.** Uz zadovoljavajuće stanje arhitektonske pristupačnosti zračnih luka, putničkih terminala kao i pristupačnog ukrcaja/iskrcaja putnika u/iz zrakoplova potrebno je postaviti taktilne crte vođenja za slijepe i slabovidne osobe, a buduća ulaganja usmjeriti na osiguranje pristupačnog prijevoza od/do zračne luke (shuttle prijevoz kao i na gradski/međugradski javni prijevoz) koji su najslabija karika.

PRISTUPAČAN TURIZAM – Uz postupanje po pritužbama u ovom području pratili smo i postupanja različitih dionika u pružanju turističkih usluga u odnosu na preporuke Odbora za turizam Hrvatskog sabora i na mišljenja i preporuke POSI upućene prethodnih godina. Sudjelovali smo i u promotivnim aktivnostima. Nepristupačnost turističkih proizvoda, usluga i sadržaja te diskriminacija uskraćivanjem razumne prilagodbe posljedica su niske razine svijesti o preprekama na koje OSI nailaze kao turisti, nedostatne educiranosti o načinu uklanjanja prepreka te predrasuda kako osiguranje pristupačnosti podrazumijeva velike financijske izdatke. **Preporučujemo** provođenje dodatnih aktivnosti kojima će se

sve dionike u sektoru turizma upoznati s tim mogućnostima i motivirati na korištenje raspoloživih mjera i potpora. Preporučujemo još intenzivnije provođenje aktivnosti usmjerenih na podizanje razine svijesti kod pružatelja turističkih usluga (posebno privatnih iznajmljivača) o važnosti razvoja „turizma za sve“ . Preporučujemo intenzivirati provođenje edukacija svih dionika, posebno djelatnika u turizmu, o načinu komunikacije i ophođenja prema OSI. U sve aktivnosti je potrebno je uključiti same OSI.

DIGITALNA PRISTUPAČNOST – Okolnosti rada u digitalnom okruženju zbog pandemijskih uvjeta nastavili su se i tijekom 2021. godine zbog čega su nastavljani i trendovi prilagodbi mrežnih stranica, mobilnih aplikacija, kao i prilagodbi različitih digitalnih dokumenata. U *1. Izvješću RH o usklađenosti mrežnih stranica i mobilnih aplikacija tijela javnog sektora sa zahtjevima pristupačnosti* utvrđeno je da se obveza usklađivanja sa zahtjevima pristupačnosti odnosi na **2.669 tijela javnog sektora**. Izvješćem je utvrđeno da je *najveća prosječna pristupačnost u djelatnosti zdravstva (86%) i socijalne zaštite (82%), dok su najniže srednje vrijednosti zabilježene u području odgoja, obrazovanja, znanosti i sporta (69%). Rezultati potvrđuju uglavnom nešto nižu pristupačnost kod ZOSI-a (62%), Grada Zagreba (60%) i HZZ-a (58%).* Više podataka može se naći u cjelovitom izvješću.

PRISTUPAČNO STANOVANJE – OSI su se prituživale na nemogućnost ostvarivanja nesmetanog pristupa vlastitom prostoru stanovanja zbog nepostojanja dizala u višetažnim stambenim građevinama starijeg datuma izgradnje, nepristupačnost kuća i stanova u privatnom vlasništvu, nepristupačnost zajedničkih dijelova u višetažnim stambenim građevinama (posebno i najviše ulaznih prostora), ali i nerazumijevanje susjeda za osiguravanje pristupačnosti. Poseban problem predstavljaju kućanstva u kojima samostalno živi samo jedna OSI ili osoba starije životne dobi. Dokument EK „*Zeleni plan*“, kao strateški dokument strategije „*Renovacijski val - ozeljenjivanje zgrada, otvaranje radnih mjesta, poboljšanje života*“ nije u 2021. godini utjecao na poboljšanje uvjeta života OSI i njihovih obitelji u RH.

POSI od 2008. preporučuje donošenje Zakona o socijalnom stanovanju. I pokret OSI je u sklopu 8. Centra znanja za društveni razvoj u području unapređenja kvalitete življenja OSI tijekom 2021. godine pokrenuo kampanju „**Je li osobama s invaliditetom u RH primjereno stanovanje lutrija**“.

Preporuke: **1.** Ponovno preporučujemo donošenje Zakona o socijalnom stanovanju kao i razmatranje osnivanja zaklade financirane iz različitih izvora (Državnog proračuna RH, fondova EU, donacija, dotacija i sl.) kojim bi se mogle sufinancirati prilagodbe stanova u privatnom vlasništvu. **2.** Preporučujemo Vladi RH, odnosno nadležnom Ministarstvu da se na temelju dostupnih i provedenih analiza postojećeg stanja i potreba osiguraju odgovarajuća financijska sredstva za provedbu mjera „*Zelenog plana*“. **3.** Potrebno je educirati stručnjake o važnosti primjene načela univerzalnog dizajna prilikom osiguravanju pristupačnosti za OSI, te olakšavanja pristupačnosti svim građanima.

2.19. NEOVISNO ŽIVLJENJE I ŽIVOT U ZAJEDNICI

Centri za socijalnu skrb osobama s invaliditetom koje trebaju podršku za neovisno življenje u zajednici nude smještaj u domu ili udomiteljskoj obitelji jer nemaju na raspolaganju druge usluge. Osobe koje zahtijevaju izlazak iz ustanova, uglavnom u tome ne uspijevaju. Nacionalnim planom izjednačavanja mogućnosti za OSI od 2021. do 2027. godine prepoznati su i predviđeni prioriteti javnih politika u području socijalnog uključivanja i neovisnog življenja. Iako su sve ustanove imale obavezu izraditi individualne planove transformacije, koje su i izradile, svega je nekoliko domova u potpunosti transformirano u pružatelje nekih drugih usluga. Ukupan broj smještenih osoba u RH nije značajnije smanjen. Institucija je i dalje preferirani oblik skrbi, nisu razvijeni alternativni oblici, a nedovoljno su razvijene usluge kojima bi se skrb o OSI osigurala izvan institucije, u njihovim domovima. Potrebno je povećati kapacitete u organiziranom stanovanju, povećati kapacitet i dostupnosti dnevnih usluga, te uspostaviti sustavnu mobilnu stručnu podršku u domu korisnika, uključujući osobnu asistenciju i njegu u kući. POSI **izražava krajnju zabrinutost** u pogledu dosadašnjih aktivnosti u cilju ostvarenja prava na život u zajednici. Sustav socijalne skrbi nije odgovorio niti na potrebe velikog broja OSI koje nakon smrti roditelja ili članova obitelji žele ostati živjeti u vlastitoj nekretnini. Zabrinuti su u vezi budućnosti nakon smrti roditelja koji brinu o njima. Usluga osobnog asistenta nedostatna je za stvarne potrebe osoba s najtežim invaliditetom. Kad se radi o nekoj manjoj ili ruralnoj sredini, situacija je gotovo bezizlazna.

Pritužbe ukazuju na nedostatak slobodnih mjesta za uključivanje u boravak ili smanjenje intenziteta stručne rehabilitacijske podrške zbog velikih lista čekanja i nedostatka stručnih djelatnika. Postoji i nesrazmjer u cijeni usluge za različite vrste pružatelja, a posebno je prisutan nesrazmjer u materijalnim uvjetima između državnih i nedržavnih pružatelja. Zbog financijske neodrživosti provedbe programa i nemogućnosti sklapanja ugovora o međusobnim odnosima u teškoj situaciji našle su se udruge OSI. Ugovorena cijena usluga udrugama često ne daje mogućnost za angažiranje kvalitetnijeg stručnog kadra. Neke udruge gotovo su obustavile svoje programe zbog nedostatka sredstava.

Prema podacima nadležnog Ministarstva OSI koriste **2.338** osobna asistenta, **2.947** gluhih, nagluhih i gluhoslijepih osoba koristi uslugu prevoditelja za znakovnog jezika koristi, a uslugu videćih pratitelja koristi **2.161** slijepa osoba. Prema ovim podacima, **7.446** osoba ima neku vrstu pomagača kao podršku što neovisnijem životu. Posao osobnog asistenta i iznosi plaća koju dobivaju nisu stimulativni, te će biti potrebne ozbiljne promjene u pogledu njihovog radnopravnog statusa i naknade za njihov rad, priznavanje kvalifikacije, stalnosti zaposlenja i sl. Uvođenje usluge osobnog asistenta kroz parcijalno odobravanje usluge putem projekata, u ograničenoj satnici i ograničenom broju osoba u potrebi nije prihvatljivo. Stoga apeliramo na nadležno ministarstvo i Vladu RH da što žurnije uredi ovu uslugu koja se više od 15 godina ostvaruje kao projektna. **Potrebno** je povećati opseg i dostupnost različitih izvaninstitucionalnih usluga kao podrške životu u zajednici.

2.20. PRIMJERENI ŽIVOTNI STANDARD I SOCIJALNA ZAŠTITA

Kao i ranijih godina, najintenzivnije područje rada Ureda POSI je područje socijalne zaštite. Najčešća obraćanja POSI, njih 502 što je gotovo 20% svih obraćanja u 2021. godini, odnosilo se na pristup socijalnim naknadama i stambenom zbrinjavanju, upitima o pravima koja mogu ostvariti zbog invaliditeta ili materijalne ugroženosti, siromaštva i neriješenog stambenog pitanja. Iz sadržaja pritužbi mogu se uočiti najveći problemi s kojima se suočavaju OSI: siromaštvo, niski iznosi socijalnih naknada, nemogućnost podmirivanja osnovnih životnih troškova – hrane i režija, financiranja školovanja djece i dr. Zajamčena minimalna naknada za tročlanu obitelj od niti 1.500,00 ne omogućava zadovoljavanje osnovnih životnih i stambenih potreba građana. U praćenju postupanja CZSS-a nismo uočili značajnije propuste, ali građani ih često apostrofiraju kao krivce jer problem siromaštva nije prevladan čak i kada su priznata sva pripadajuća prava i poduzete sve aktivnosti za koje su CZSS i lokalna samouprava ovlašteni.

POSI je intenzivno zaprimao i različite prijedloge organizacija civilnog društva pa i pojedinaca vezano uz pojedina zakonska rješenja Zakona o socijalnoj skrbi. Svoje prijedloge POSI za zakonodavnim promjenama upućivao je nadležnom Ministarstvu i prije započetog postupka javne rasprave o novom Zakonu, održani su i sastanci o važnim pitanjima. Iako veliki broj upućenih prijedloga POSI u javnoj raspravi nije odmah prihvaćen, naknadnim preporukama i upućenim amandmanima prihvaćeni su prijedlozi vezani uz status roditelja njegovatelja ili status njegovatelja, kao i o odnosu prihoda i osobne invalidnine. Velik broj preporuka POSI je prihvaćen.

2.21. JEDINSTVENO TIJELO VJEŠTAČENJA

Godina 2021. je druga godina u kojoj su se vještačenja u svim područnim uredima ZOSI-a zbog epidemije provodila bez osobnog pregleda, već pretežito na temelju medicinske dokumentacije. Iako je ovakav način rada značajnije skratio trajanje postupaka vještačenja, dovelo je do pritužbi na manjkavu procjenu. Od 81 pritužbe na postupke vještačenja, najveći broj se odnosio na vještačenje po zahtjevima iz područja socijalne skrbi (40%) i to u slučajevima izravnog utjecaja rezultata vještačenja na smanjenje ili gubitak prava stečenih na temelju prethodnih vještačenja što je dovelo do značajnog porasta predmeta vještačenja u drugom stupnju povodom žalbi (u 2021. zaprimljeno ih je 3.627 u odnosu na 2.275 iz 2020. godine). Kao osobiti problem isticana je teška provedivost preporučenih specijalističkih pregleda zbog pandemije pa time i nemogućnost pribavljanja traženih liječničkih nalaza. Pandemija je u znatnoj mjeri otežala redovito obavljanje kontrolnih pregleda, a predstavljala je i

dodatni rizik od moguće infekcije tijekom pregleda. Prema podacima Sektora za vještačenje u prvom i drugom stupnju tijekom 2021. godine zaprimljeno je **118.212** zahtjeva, a riješeno ih je **116.045**.

Ideja jedinstvenosti vještačenja na kojoj je uspostavljen sustav vještačenja kakvog imamo danas, bila je da ono rezultira jednim nalazom i mišljenjem koje bi bilo cjelovita slika osobe iz koje bi svaki sustav mogao odabrati dokazna sredstva potrebna za priznavanje konkretnih prava u tom sustavu. U ZOSI-u navode da je ovakav cilj doseživ samo ukoliko se usklade međuresorni propisi i važeća Uredba o metodologijama vještačenja. Navode da je i sada moguće izbjeći da se osobe više puta vještači na način da sustavi međusobno razmjenjuju nalaze i mišljenja, ali da se ta mogućnost nedovoljno koristi. Ozbiljan problem s kojim se ZOSI suočava je nedostatak liječnika koji se nastoji ublažiti angažiranjem specijalista na temelju ugovora o djelu. Predviđa se da će taj problem biti još izraženiji u budućnosti.

2.22. MIROVINSKO OSIGURANJE

Područje mirovinskog osiguranja je jedno od četiri područja u kojem su nam se najviše prituživale OSI. Najčešće pritužbe odnosile su se na male mirovine, dugotrajnost postupka donošenja rješenja od strane HZMO-a, nepriznavanje prava na invalidsku mirovinu zbog neutvrđene djelomične ili potpune nesposobnosti za rad i nepoštivanja zakonskih odredbi. Pri tome mislimo na tumačenja odredbi ZOMO-a koje se odnose na ostvarivanje prava OSI te nepriznavanje prava na obiteljsku mirovinu, staža osiguranja s povećanim trajanjem (beneficiranog radnog staža) za određeno razdoblje, kao i na doplatka za djecu. Premda se i u 2021. godini ZOMO (Narodne novine, br. 157/13, 151/14, 33/15, 93/15, 120/16, 18/18 - OUSRH, 62/18, 115/18, 102/19 i 84/21) izmijenio tako da se proširio krug osoba kojima se omogućava rad od četiri radna sata uz zadržavanje mirovine, te se promjene nisu odrazile na status umirovljenika OSI. Dugotrajnost postupka po zahtjevima za priznavanje prava na invalidske mirovine kod osoba koje su izvan osiguranja (radnog odnosa) dovodi do toga da se stranci priznaje invalidnost, a onda i pravo od datuma vještačenja što dovodi do zakidanja mirovine.

Upozoravali smo da su stupanjem na snagu važećeg Zakona (2014.) OSI koje imaju profesionalnu nesposobnost za rad onemogućene u ostvarivanju 20% pripadajuće mirovine, navršavanjem uvjeta za ostvarivanje starosne mirovine budući da je propisan dodatni uvjet od navršene jedne godine mirovinskog staža, s čime građani nisu bili upoznati. Od 2014. godine do danas, bilježimo neznatno povećanje osnovice za izračunavanje naknade za tjelesno oštećenje. Za razliku od umirovljenika sa statusom HRVI, OSI koje imaju profesionalnu, odnosno djelomičnu nesposobnosti za rad, nije omogućen rad od četiri sata uz primanje mirovine. S obzirom na navedeno, **preporučujemo** uskladiti rast mirovina s rastom plaća, promijeniti formule usklađivanja mirovina i omogućiti rad s polovicom radnog vremena uz zadržavanje pune mirovine.

2.23. SUDJELOVANJE U POLITIČKOM I JAVNOM ŽIVOTU

Dana 16. svibnja 2021. godine su u RH održani **lokalni izbori**. Povodom toga POSI je uputila priopćenje za javnost pod nazivom *Ništa o nama bez nas - neka se glas osoba s invaliditetom čuje na lokalnoj razini*. Pozvali smo **medije** da propitkuju kandidate o mjerama iz nadležnosti JLP(R)S koje se odnose na teme važne za OSI, DTUR i njihove obitelji. Podsjetili smo i sve **sudionike izbornog procesa** kako je uz osiguranje arhitektonske pristupačnosti prostorija političkih stranaka, predizbornih debata, skupova i biračkih mjesta, neophodno osigurati i informacijsko-komunikacijsku pristupačnost. Pozvali smo i **OSI i roditelje DTUR** da se uključe u procese donošenja odluka koje utječu na njihove živote. Niti Državno izborno niti POSI nisu zaprimili pritužbe na sudjelovanje OSI na ovim izborima. Dostavili smo podatke Udruzi **GONG** vezano uz **istraživanje o uvjetima glasanja osoba s invaliditetom**. Ocjenjujemo da je nakon 2012. godine došlo do zastoja na području unaprjeđivanja biračkog prava OSI.

2.24. SURADNJA S ORGANIZACIJAMA CIVILNOG DRUŠTVA

U mnogim lokalnim sredinama udruge OSI su jedini dostupan izvor informacija i pružatelj usluga prioriternih za život DTUR i OSI. Udruge su dale izuzetan doprinos u kriznim situacijama potresa i epidemije bolesti COVID-19. Usprkos tome i dalje nije riješeno pitanje njihovog sustavnog financiranja niti su određene kao udruge od prioritarnog značenja. Većina njih opstaje i radi isključivo prijavom

projekata i programa na natječajne što dovodi do nedostatka kontinuiteta u provođenju usluga. U vremenima krize ta se sredstva ukidaju ili ograničavaju što je dovelo u pitanje opstojnost brojnih udruga. POSI i članovi Stručnog savjeta POSI kao i udruge i savezi OSI i DTUR izrazili su zabrinutost vezanu uz nastavak financiranja projekata iz EU fondova u razdoblju od 2021. do 2027. godine, uzimajući u obzir da još uvijek traju pregovori RH s EK, a postupci donošenja različitih strateških dokumenata kasne. POSI je **posebno upozorila** na način prijave projekata i programa po principu „najbrži prst“ koji je diskriminatoran za OSI. Prihvaćena je preporuka predstavnika OSI i POSI da se uzme u obzir drugačiji načini dokazivanja ispunjavanja uvjeta. Potrebno je pravovremeno i transparentno upoznavanje pružatelja i korisnika usluga o razlozima mogućeg kašnjenja u financiranju projekata i iznalaženje rješenja kojim će se osigurati kontinuitet pružanja usluga, donošenje zakonodavnog okvira koji bi omogućio sustavno financiranje i osigurao dostupnosti usluga na način koji će rasteretiti udruge. **Upozoravamo** da je sudjelovanje predstavnika OSI u donošenju javnih politika bilo deklaratorne, a ne stvarne prirode, posebno u radu radne skupine za donošenje Zakona o socijalnoj skrbi. S obzirom da se upravo radi na izradi nacrtu Zakona o osobnoj asistenciji i Zakona o inkluzivnom dodatku, očekujemo stvarno uvažavanje članova i članica radne skupine. Pozitivan primjer uključivanja organizacija civilnog društva u kreiranju javne politike na lokalnoj razini je novoosnovano Povjerenstvo za pristupačnost Grada Splita kao savjetodavno tijelo Grada Splita. POSI je ujedno dala podršku i uputila preporuke za provođenje programa i projekata brojnih udruga.

2.25. SUDJELOVANJE U KULTURI, REKREACIJI, RAZONODI I SPORTU

KULTURA – U području kulture zbog utjecaja COVID-19 i provedbe preventivnih mjera i tijekom 2021. godine bio je smanjen broj održanih događanja, a ona koja su održana imala su najčešće ograničen broj posjetitelja. Kod kulturnih zbivanja i dalje se susrećemo s nizom prepreka koje kontinuirano otežavaju OSI sudjelovanje u kulturi. Radi se o neprilagođenosti prostora u kojima se održavaju različiti kulturni sadržaji kao što su predstave, radionice, izložbe i druge aktivnosti u kulturi te izostanku potrebnih potpora (pristupačnog prijevoza, asistencije, pratnje i sl.). Još uvijek ne koristimo u svakodnevnom životu, radu i prilikom planiranja događanja koncepte razumne prilagodbe i univerzalnog dizajna, posebno kada govorimo o pristupačnosti usluga u kulturi koje se pružaju u objektima starije gradnje, a koji su često kategorizirani i zaštićeni kao nepokretna kulturna dobra.

Preporuka: Slijedom navedenog preporučujemo JLP(R)S da kulturne objekte na svojim područjima, učine pristupačnima primjenom načela univerzalnog dizajna u fizičkom, komunikacijskom i informacijskom smislu.

SPORT – Zbog utjecaja COVID-19 bio je smanjen broj održanih sportskih događanja. Ograničenja provođenja brojnih sportskih aktivnosti, sigurno će imati značajne posljedice i na populaciju OSI, a posebno na DTUR. Neosporno je da sport i rekreacija općenito imaju iznimno pozitivne učinke na poboljšanje kvalitete života posebno po pitanjima zdravlja, zdravih navika i socijalizacije.

Zaključak i preporuke: 1. Preporučujemo JLP(R)S intenzivnije korištenje mjera i sredstava koje Ministarstvo turizma i sporta osigurava u svrhu izgradnje, građevinskog zahvata i opremanja sportskih građevina. **2.** Preporučujemo intenzivnije promoviranje svih poticajnih mjera (natječaja, javnih poziva) koje će u predstojećem razdoblju osigurati Ministarstvo turizma i sporta, kao i poticanje prihvatljivih prijavitelja na korištenje istih te pružanje podrške u provedbi istih. **3.** Donositeljima odluka na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnim razinama ukazujemo i na potrebu osmišljavanja i osiguravanja mjera kojima će se poticati inkluzivni programi i projekti kojima se OSI i DTUR uključuju u rekreativne i sportske aktivnosti zajedno s djecom bez teškoća u razvoju i osobama bez invaliditeta. Također, na taj način omogućiti će se njihovo uključivanje u rekreativne i sportske aktivnosti i u onim krajevima u kojima nema udruga i klubova koji okupljaju isključivo osobe invaliditetom. **4.** Preporučujemo provođenje aktivnosti kojima će se svim dionicima u sportu, ali i općenito cijelom društvu, podizati razina svijesti o važnosti omogućivanja uključivanja DTUR i OSI u rekreativne i sportske aktivnosti. Potrebno je sve udruge i sportske klubove dodatno poticati i pružati podršku u provedbi takvih aktivnosti, a posebnu pažnju potrebno je usmjeriti na roditelje DTUR kako bi pravovremeno bili

upoznati s time u kojoj mjeri sport pozitivno utječe i koliko je značajan za psihofizički razvoj djece, za njihov osobni razvoj, samoostvarenje i uključivanje u društvo.

2.26. MEĐUNARODNA SURADNJA

Tijekom 2021. god. imali smo **67** međunarodnih aktivnosti i sudjelovanja na događanjima. Nastavljen je aktivan rad u Europskoj mreži tijela za ravnopravnost (Equinet) i Europskoj mreži nacionalnih institucija za ljudska prava (ENNHRI) kao i suradnja s Agencijom Europske unije za temeljna prava (FRA). Sudjelovali smo u radu redovne godišnje skupštine Equineta, izvanrednom godišnjem sastanku, na edukaciji „Uvjerljivo pisanje 101 i borba protiv online govora mržnje“, radionicama o evaluaciji rada i upravljanja Equineta i aktivnostima Equineta tijekom pandemije kao i seriji webinarâ vezanih uz poduzimanje mjera protiv sustavne neravnopravnosti i za ravnopravniji pristup zdravstvenoj zaštiti. Od međunarodnih konferencija i drugih skupova izdvojili bi *5. regionalnu konferenciju tijela za jednakost Jugoistočne Europe* koja je održana u Ljubljani u listopadu 2021. godine, konzultacije o mentalnom zdravlju i ljudskim pravima i konferenciju *Osnaživanje osoba s invaliditetom za potpuno sudjelovanje u društvu povećanjem njihove mobilnosti i pristupačnosti*. Održana je završna konferencija projekta *ARVID - Bolji pristup pravima iz Direktive o žrtvama za osobe s invaliditetom*, a nastavljene su aktivnosti na projektu *ADOBE - Accessible Tourism Destinations and Services in Border Areas* u čijoj provedbi sudjeluje POSI. Sudjelovali smo i na regionalnoj konferenciji *Višestruka diskriminacija osoba s invaliditetom* i u online raspravi o Univerzalnom periodičnom pregledu UN-a.

2.27. PODRUČNI UREDI

Otvaranjem Područnog ureda POSI u Rijeci u srpnju 2021. godine uspješno je završen proces ostvarivanja ciljeva predviđenih svim strateškim planovima institucije Pravobranitelja za OSI od 2011. godine, a koji proizlaze iz općeg strateškog cilja - Zaštita ljudskih prava OSI podjednako u svim područjima RH.

PODRUČNI UREDI U OSIJEKU, SPLITU I RIJECI svojim radom "pokrivaju" područja Slavonije, Baranje, Srijema, Dalmacije, Kvarnerskog primorja, Istre, Gorskog kotara i Like, odnosno područja trinaest županija u kojima živi preko 301.000 OSI i DTUR, a tijekom 2021. godine pravobraniteljici se obratilo preko 900 OSI, roditelja DTUR, skrbnika, predstavnika udruga, ustanova i institucija te zainteresiranih građana s područja koje svojim radom "pokrivaju" područni uredi.

Prema razlogu obraćanja područnim uredima i tijekom 2021. godine najčešće se radilo o **upitima o pravima** koja osobe mogu ostvarivati na temelju invaliditeta. Zajedničko iskustvo u radu Područnih ureda je da se mnoge osobe obraćaju tražeći pojašnjenja nerazumljivih odredbi rješenja donesenih u različitim upravnim postupcima za ostvarenje prava po osnovi invaliditeta, ali i tražeći pojašnjenja (za njih apstraktnih upravnih postupaka) u kojem se odlučuje o njihovoj upravnoj stvari. Prednost rada područnih ureda očituje se u tome što osobe mogu na jednom mjestu (blizu mjesta gdje žive) dobiti informaciju o pravima po osnovi invaliditeta iz različitih sustava, što kroz informiranje u pojedinim institucijama nije moguće, jer je uvijek ograničeno na informiranje o pravima iz sustava kojem se stranka obratila.

Osim upita o pravima, zaprimane su **pritužbe** na otežano ostvarivanje i na administrativne prepreke u ostvarivanju prava, kao i pritužbe zbog diskriminacije po osnovi invaliditeta i kršenja prava po osnovi invaliditeta. Pritužbe su se najčešće odnosile na područja: socijalne skrbi, pristupačnosti, zapošljavanja, rada, mirovinskog osiguranja, a u odnosu na prethodne godine bilježimo porast upita i pritužbi koje se odnose na stambeno zbrinjavanje OSI, kao i pritužbi na neprimjerene životne uvjete u kojima se nalaze OSI zbog nemogućnosti podmirivanja troškova osnovnih životnih potreba, kao i troškova koji proizlaze iz invaliditeta. Znatno broj pritužbi koje su zabilježene u područnim uredima odnose se na nedostupnost informacija, zatim na dugotrajnost postupaka ostvarivanja prava, a i dalje su zaprimane pritužbe na način komunikacije i odnosa (pojedinih) službenika prema strankama, kao i pritužbe na kršenja prava koja su građanima zajamčena kao strankama u upravnim postupcima. Pritužbe također ukazuju na potrebu za otvorenijom i aktivnijom suradnjom ustanova i institucija (npr. JLP(R)S, centri za socijalnu skrb, škole i dr.) s organizacijama civilnog društva i pružateljima socijalnih usluga, posebno

kada se uzme u obzir da dostupne usluge koje su na raspolaganju OSI i DTUR – nisu dostatne u odnosu na stvarne potrebe – te je nužno maksimalno iskoristiti resurse koji postoje. Pritužbe područnim uredima ukazivale su i na problem nekontinuiranosti provođenja socijalnih usluga boravka u većem broju ustanova zbog epidemiološke situacije, ali i na ograničenja prava na slobodu kretanja u ustanovama za smještaj (posebice u domovima za starije i nemoćne i ustanovama za smještaj osoba s mentalnim teškoćama). Znatno povećanje upita koji se odnose na rad i zapošljavanje OSI ukazuju na sve veći interes za uključivanjem na tržište rada, ali iz pritužbi koje su zaprimane razvidno je kako i dalje postoji niska razina svijesti o pravima OSI u ovom području (npr. razumna prilagodba, poticajima poslodavcima), kao i brojne prepreke u njihovom ostvarivanju. Kao i prijašnjih godina, znatan broj pritužbi upućenih područnim uredima odnosio se na načine provođenja i rezultate vještačenja ovlaštenih vještaka jedinstvenog tijela vještačenja te na izostanak osobnih pregleda vještačenih osoba što je praksa koja je uvedena pojavom epidemije COVID-19. Tijekom 2021. godine primjetno je znatno povećanje pritužbi iz područja pristupačnosti javnih površina, zgrada, objekata javne namjene, nepristupačnosti proizvoda i usluga na lokalnim područjima te mobilnosti (nepropisno parkiranje na mjesta označena za vozila kojima se prevoze OSI, zlorababa znaka pristupačnosti, potreba obnove horizontalne i vertikalne signalizacije parkirališnih mjesta za OSI, povećanje broja takvih mjesta i sl.). Povećanju broja zaprimljenih pritužbi zbog nepristupačnosti pridonijele su i aktivnosti područnih ureda kojima se podiže razina svijesti građana o obvezi osiguranja pristupačnosti i mobilnosti za OSI kao i medijski istupi predstavnika područnih ureda na tu temu u lokalnim medijima.

Povodom opisanih obraćanja provedena su **savjetovanja** stranaka o tome gdje i na koji način ostvariti i zaštititi prava, a u slučajevima u kojima su utvrđena kršenja prava i sumnja na diskriminaciju, POSI je upućivala **preporuke i upozorenja** te iznosila prijedloge o mjerama koje je potrebno poduzeti kako bi se nepravilnosti otklonile i kako bi se osiguralo poštivanje prava OSI. Također, iskustva i saznanja stečena na lokalnoj razini prilikom postupanja po pojedinačnim pritužbama korištena su kako bi se stručnjacima u različitim sustavima te odgovornima za donošenje odluka na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini iznijeli konstruktivni prijedlozi o mjerama koje je potrebno poduzeti radi unapređenja kvalitete življenja OSI, DTUR i njihovih obitelji na području cijele RH.

Uz postupanja po obraćanjima stranaka, područni uredi su tijekom 2021. godine osnažili **suradnju** s brojnim ustanovama, institucijama i organizacijama civilnog društva, a navedeno je podrazumijevalo organiziranje ili sudjelovanje na događanjima (konferencije, javne tribine, seminari, okrugli stolovi, panel rasprave, stručni skupovi, sastanci i dr.), koja su za cilj imala poboljšanje položaja OSI u društvu. Također, obavljani su i obilasci prostorija u kojima borave, rade ili su smještene OSI.

U svrhu podizanja razine svijesti i osvještavanja cjelokupnog društva jedna od važnih aktivnosti u radu područnih ureda je **suradnja s predstavnicima nacionalnih i lokalnih medija**. Područni uredi su tako zabilježili 156 pojavljivanja (izjava, reagiranja, priopćenja, intervjua i gostovanja u emisijama) u medijima, koja su se odnosila na aktualiziranje tema od značaja za OSI.

Brojnost i priroda obraćanja područnim uredima te posebno povratne informacije od samih građana, potvrdile su opravdanost dugogodišnje inicijative OSI i DTUR kojom se zahtijevalo otvaranje područnih ureda POSI i u dijelovima RH udaljenijim od Zagreba. Svakom novom godinom rada područni uredi u sve većoj mjeri prepoznati su kao mjesta na kojima se OSI mogu pouzdano i sveobuhvatno savjetovati o načinu ostvarivanja prava koja im pripadaju temeljem invaliditeta, ali i kao mjesta na kojima mogu očekivati pomoć i zaštitu u slučaju kršenja ljudskih prava i diskriminacije zbog invaliditeta. Približavanjem informacija osobama s invaliditetom o pravima koja imaju, uspješnim rješavanjem pojedinačnih slučajeva kršenja prava i diskriminacije na temelju invaliditeta, identificiranjem i aktualiziranjem specifičnosti položaja OSI na lokalnoj razini kroz istupe predstavnika POSI u lokalnim medijima, kao i organizacijom događanja i aktivnosti na lokalnoj razini, područni uredi doprinose podizanju razine svijesti građana o pravima OSI u svim krajevima RH te na taj način ostvaruju jedan od važnih ciljeva Ureda pravobraniteljice.

Osim kontinuiranog povećanja broja obraćanja građana i udruga, tijekom 2021. godine primjetno je povećanje upita i zamolbi zaprimljenih od strane djelatnika različitih ustanova i institucija koji na lokalnoj razini rade s OSI i DTUR, odnosno odlučuju o njihovim pravima ili donose odluke od značaja za njihov svakodnevni život. Na taj način uspostavljena je otvorena komunikacija i aktivna suradnja koja doprinosi efikasnijem ostvarivanju i zaštiti prava OSI u svim životnim područjima. S obzirom na iznimno pozitivna iskustva i značajne rezultate ostvarene kroz neposrednu suradnju područnih ureda s udrugama, općinama, gradovima i županijama, kao i s područnim organizacijama državnih institucija, daljnje aktivnosti bit će usmjerene upravo na jačanje takvih oblika suradnje te na dodatno povezivanje institucija koje su važne za ostvarivanje i zaštitu prava OSI. Također, područni uredi će nastaviti ukazivati na obvezu suradnje svih nadležnih institucija s organizacijama civilnog društva i posebno na nužnost uključivanja predstavnika OSI u planiranja i rasprave o donošenju mjera i odluka koje se tiču lokalne i regionalne razine. Naime, pozitivni pomaci u kvaliteti življenja OSI primijećeni su upravo u onim područjima u kojima postoji povezanost i suradnja između institucija i organizacija civilnog društva te u kojima su OSI uključene u procese donošenja odluka. Stoga, upravo takvi pozitivni primjeri trebaju biti putokaz svim JLP(R)S kako u predstojećem razdoblju poboljšati položaj OSI na svom području, a organizacije civilnog društva trebaju potaknuti i motivirati na intenzivnije provođenje zagovaračkih aktivnosti. Uzimajući u obzir iskustva prikupljena tijekom 2021. godine i potvrđen značaj rada na terenu (radionice i predavanja, obilasci udruga, ustanova i poslodavaca, pojavljivanje u medijima, stručni skupovi, rasprave, konferencije i dr.), u predstojećem razdoblju područni uredi će intenzivirati upravo te aktivnosti kako bi se osiguralo ostvarivanje i zaštita prava svih OSI, posebno onih koje su zbog različitih okolnosti dodatno izolirane i u nepovoljnijem položaju.

2.28. RAD 4. SAZIVA STRUČNOG SAVJETA PRAVOBRANITELJICE

4. saziv Stručnog savjeta pravobraniteljice za osobe s invaliditetom izabran je prema Javnom pozivu iz prosinca 2019. godine na mandat s trajanjem od 12 mjeseci. Međutim, prema prijedlogu pravobraniteljice zbog događanja tijekom 2020. godine (pandemija i potresi) zbog kojih nije bilo mogućnosti za odvijanje redovitog rada Stručnog savjeta, mandat je članovima, kao i njihovim zamjenama, produžen za sljedećih 12 mjeseci, odnosno na cijelu 2021. godinu. Među izabranim članovima iz različitih sredina s cijelog područja RH (iz Zagreba, Karlovca, Dubrovnika, Pule, Osijeka, Vukovara i Slavenskog Broda) su OSI, zagovaratelji prava OSI i DTUR, predstavnici akademske zajednice i predstavnici organizacija civilnog društva. Provođenje ranije donesenog i utvrđenog plana i programa rada Stručnog savjeta za 2020. nastavljen je i tijekom 2021. godine. Prioriteti u radu odnosili su se na praćenje i promicanje Konvencije o pravima osoba s invaliditetom i nacionalnih strateških dokumenata, razmatranje pitanja od značaja za OSI, predlaganje mjera za promicanje prava i unaprjeđenje položaja OSI u RH, održavanje zagovaračkih i konzultacijskih sastanaka s predstavnicima različitih institucija i tijela, daljnja uključenost i društvena angažiranost OSI, savjetovanje POSI o pitanjima važnim za pojedinu vrstu invaliditeta u svrhu definiranja javnih politika, otklanjanja nejednakosti te izmjene zakona, pravilnika i drugih akata koji su važni za zaštitu prava i interesa OSI i DTUR. Tijekom 2021. godine održana su četiri sastanka 4. saziva Stručnog savjeta u ožujku, svibnju i prosincu. Svi su sastanci zbog nepovoljne epidemiološke situacije održavani online.

U radu Stručnog savjeta tijekom 2020. i 2021. godine sudjelovali su pravobraniteljica i zamjenici, poslove tajnika obavljao je zamjenik pravobraniteljice, a prema potrebi i ovisno o temi u rad su bili uključivani i savjetnici pravobraniteljice. Na temelju čl. 5. toč. 1. Sporazuma o osnivanju Stručnog savjeta pravobraniteljice u prosincu 2021. godine je objavljen Javni poziv za izbor članova 5. saziva Stručnog savjeta pravobraniteljice za osobe s invaliditetom koji je započeo s radom 8. veljače 2022. godine.

2.29. PODIZANJE RAZINE SVIJESTI

Upozoravali smo na korištenje neprimjerene terminologije za osobe s autizmom uslijed čestog spominjanja pojma autističan u javnom govoru. Reagirali smo i na korištenje termina slijepac prilikom

izvještavanja o slijepoj osobi. S obzirom da su mediji, kao kreatori percepcije javnosti o OSI, i medijsko izvještavanje o OSI neizmerno bitni za OSI, upoznali smo ih s ispravnom terminologijom. O potrebi korištenja odgovarajuće terminologije obavijestili smo i Ravnateljstvo policije te preporučili da se organiziraju edukacije za policijske službenike. Upozoravamo i na diskriminaciju i korištenje neprimjerene terminologije za osobe s psiho-socijalnim invaliditetom kao i na nadalje široko proširen termin invalid. Nakon učestalih situacija u kojima je bilo razvidno da predstavnici vlasti i javni službenici na svim razinama ne poznaju ispravnu terminologiju za oslovljavanje OSI Udruzi gradova i Hrvatskoj zajednici županija uputili smo preporuku o primjerenosti terminologiji za OSI i definicijom OSI kao i socijalnom modelu invaliditeta koji je uvela Konvencija te **preporučili** organizaciju edukacije na tu temu. OSI su upozorile i na neprimjerenu terminologiju za OSI u Zakonu o povlasticama u unutarnjem putničkom prometu (Narodne novine, br. od 97/00, 101/00 i 98/19). POSI prati e-Savjetovanja u kojem se pojavljuju svi zakoni koji se nađu u toj proceduri kako bismo mogli predložiti dopune i izmjene vezane uz unaprjeđenje položaja OSI, ali i promjene neodgovarajuće terminologije. Održavali smo i edukacije, davali priopćenja za javnost, upućivali preporuke i poduzimali druge aktivnosti.

Edukacije studenata i osoblja o specifičnostima OSI – održane su edukacije i predavanja o specifičnostima i potrebama osoba s invaliditetom: edukacija studentima studija sestrinstva na Zdravstvenom veleučilištu; studentima Pravnog pravnih fakulteta u Osijeku, Rijeci i Splitu; edukaciju o zapošljavanju OIS, kao i radionice o antidiskriminaciji u Europskim strukturnim i investicijskim (ESI) fondovima za zaposlenike koji rade u sustavu upravljanja i kontrole fondova te više predavanja polaznicima temeljnih tečajeva pravosudne policije.

Sudjelovanja na događanjima – U suradnji s institucijama i organizacijama civilnog društva POSI je organizirala i sudjelovala na 175 događanja. Aktivno smo sudjelovali na **151** događanju - uvodnim izlaganjem ili sudjelovanjem u raspravi.

Sudjelovanje u medijima – Prisutnost Pravobraniteljice i suradnika zabilježena je u najmanje **60** medija, a odnosilo se na minimalno **317** gostovanja u medijima ili odgovore na upite novinara. Također je objavljeno **28** priopćenja i reagiranja POSI. Osim navedenog izradili smo dva video zapisa: „Pristupačnost kao ljudsko pravo“

<https://drive.google.com/file/d/1fwhoHWGUSzlii1EaojqArphBQ2pu3NW/view?usp=sharing>

„Informacije za poslodavce: Pozitivna praksa zapošljavanja osoba s invaliditetom“

https://drive.google.com/file/d/1l_tBbwjA07cqmYYLvB47nii5c9COzuXu/view?usp=sharing

2.30. POPIS STANOVNIŠTVA I REGISTAR OSOBA S INVALIDITETOM

U Popisu stanovništva 2021. godine nije bilo pitanja koja bi se odnosila na invaliditet. Iz DZS-a su nam odgovorili da bi se „*pitanjima o invalidnim osobama ili osobama s poteškoćama u Popisu stanovništva bespotrebno dodatno opteretilo Popisni upitnik, a time i čitavu hrvatsku javnost, a već postoji kvalitetan administrativan podatak unutar Hrvatskog registra o OSI.*“ POSI smatra da je s obzirom na veliki broj registriranih OSI i DTUR u RH te uzimajući u obzir vjerojatnost da Registrom iz različitih razloga nisu obuhvaćene sve osobe i djeca koji imaju određeni invaliditet bilo uputno u Popis stanovništva 2021. godine uključiti i određena pitanja o invaliditetu popisanog stanovništva. POSI će nastaviti s praćenjem dobrih međunarodnih praksi na tom području i s njima upoznavati DZS kako bi se osiguralo da budu implementirane u buduće popise neovisno o obliku u kojem se budu provodili.

3. OPĆE I FINACIJSKO POSLOVANJE

3.1. FINACIJSKO POSLOVANJE

Na dan 31. 12.2021. godine u Uredu je bilo zaposleno 16 državnih službenika/ce i 3 dužnosnika/ce. Od ukupno planiranih sredstava za 2021. godinu u iznosu od **5.285.048 kn**, rashodi iznose **5.015.490 kn**, odnosno **94,90 %**. Na stavkama za Rashode za zaposlene planirano je **3.657.818 kn**, a potrošeno je **3.657.816 kn** ili **100,00 %** uz napomenu da je izvršenje u ovom postotku zato što smo sredstva preostala na rashodima za zaposlene u cijelosti preraspodijelili tijekom mjeseca prosinca sukladno uputama Ministarstva financija. Planirana sredstva za Materijalne rashode u 2021. godini iznosila su **1.364.400**

kn od čega je izvršeno **1.099.332 kn** ili **80,57 %**. Planirana sredstva za Financijske rashode u 2021. godini iznosila su **4.050 kn**, od čega je utrošeno **185,27 kn** ili **4,57 %**. Sredstva vezana za nabavu nefinancijske imovine planirana su u iznosu od **258.780 kn** od čega je izvršeno **258.157 kn** odnosno **99,76 %**.

4. ZAKLJUČAK

Zakonom o pravobranitelju za osobe s invaliditetom (Narodne novine, br. 107/07) predviđena uloga pravobranitelja nije samo evidentiranje i izvještavanje o zabilježenim povredama prava po osnovi invaliditeta već kao najvažnije uključuje predlaganje mjera za izgradnju cjelovitog sustava zaštite osoba s invaliditetom i predlaganje mjera za unapređenje kvalitete življenja osoba s invaliditetom i njihovih obitelji. S obzirom na Zakonom predviđene ovlasti prema kojima Pravobranitelj za osobe s invaliditetom nema djelotvornih mehanizama izravne implementacije donesenih preporuka, učinkovitost njegovog rada ovisi u najvećem dijelu o pozitivnoj povratnoj reakciji adresata preporuka. Ako usporedimo podatak od 53% preporuka koje su u cijelosti ili djelomično prihvaćene, sa 47% preporuka koje nisu prihvaćene ili u odnosu na koje nije zaprimljen odgovor ili je postupanje po njima u tijeku (što vrlo često podrazumijeva negativan odgovor), ne možemo biti zadovoljni postignutim.

Pravobraniteljica stoga ponovno poziva sva tijela državne vlasti, a posebice jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, centre za socijalnu skrb, Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike te Ministarstvo zdravstva da deklaratornu opredijeljenost za unapređenje položaja osoba s invaliditetom i zaštitu njihovih prava prenosi u konkretne postupke i mjere; odnosno da intenzivnijim uvažavanjem i implementiranjem preporuka Pravobranitelja za osobe s invaliditetom koje su usmjerene rješavanju realnih i ozbiljnih problema s kojima se ova populacija suočava (a u najmanju ruku odgovaranjem na iste), omogućiti puni učinak uloge ove pravobraniteljske institucije u ispunjavanju Zakonom predviđenih ovlasti i stvarnom (opipljivom) poboljšanju položaja osoba s invaliditetom u Republici Hrvatskoj.

Također, Vladi Republike Hrvatske preporučujemo intenzivniji nadzor nad ispunjenjem obveze suradnje s uredom Pravobranitelja za osobe s invaliditetom kao i davanje snažnijeg poticaja međuresornoj suradnji na najvišoj razini koja je vrlo često neophodna kod rješavanja pojedinih problema s kojima se suočavaju osobe s invaliditetom.

5. PRILOZI

Prilozi se nalaze u cjelovitom Izvješću o radu za 2021. godinu.

Pravobranitelj za osobe s invaliditetom

Savska cesta 41/3, 10 000 Zagreb

Telefon: 01/6102 170

Područni ured Osijek

Ulica Hrvatske Republike 5, 31 000 Osijek

Telefon: 031/293 352

Područni ured Split

Ulica Domovinskog rata 44, 21 000 Split

Telefon: 021/649 713

Područni ured Rijeka

Ulica Nikole Cara 1, 51 000 Rijeka

Telefon: 051/643 200

Faks: 01/6177 901

E-mail: ured@posi.hr

Web: <http://posi.hr>